

ҮЧҮНЧҮ ПЭРДЭ
БИРИНЧИ ШЭКИЛ

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ
КАРТИНА ПЕРВАЯ

КИРИШ

14.

ВСТУПЛЕНИЕ

Allegro ($\text{♩} = 100$)

The piano score is written for a single instrument, likely a piano. It consists of five systems of music, each with a treble and bass staff. The key signature is two flats (B-flat major or D-flat minor), and the time signature is 3/4. The tempo is marked Allegro with a quarter note equal to 100 beats per minute. The dynamics range from forte (ff) to fortissimo (fff). The music features a mix of chords, arpeggios, and melodic lines, with some passages marked with slurs and accents.

Andante ($\text{♩} = 66$)

The piano introduction is in 6/8 time, marked Andante with a tempo of 66 beats per minute. It features a melody in the right hand with eighth-note runs and a bass line in the left hand with chords and eighth notes. The key signature has one flat (B-flat).

The first system shows the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line is in 6/8 time, with lyrics in Russian. The piano accompaniment consists of chords in the right hand and a bass line in the left hand. The key signature has one flat.

Дәр-ди - ми да - ға де-сәм мән би-ли - рәм дағ ә - ри - јәр,
 Ес - ли я даль-ней го-ре скорбь рас-кро - ю рух - нет го - ра!
 А Гы - зыл - күл, сә - ни гәл - бән се - вә - рәк ал - мы - шы - дым,
 Гы - зыл - гюль, верь мне те - бя всей ду - шо - ю я по - лю - бил.

The second system continues the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line is in 6/8 time, with lyrics in Russian. The piano accompaniment consists of chords in the right hand and a bass line in the left hand. The key signature has one flat.

Ү - рә-јим од ту - та-рағ ша - мы ки-ми
 Жжет любовь серд-це мо - е, ду - шу мне жжет
 еш-гини и - лә ја - ша-јыб мән вү - са-ла
 Лишь те-бя неж - но лю-бя, ря - дом с то-бой

жаг о - ри - зёр.
 пла - мя кос - тра.
 чат - мы - шы - дым.
 счаст - лив я был.

Сә - ни кө - рүм, а Гы - зыл -
 Я хо - чу, чтоб Гы - зыл - гюль
 Сә - ни ал - маг и - лә хош -
 Став мо - ей ми - лой же - ной,

- кул, е - лә дәр - дә ду - шә - сән да - ха пеш - ман о - ла - раг
 с боль - ю в серд - це даль - ше жи - ла, чтоб каж - дый день ми - нув - ший
 - бәхт ө - зү - мү сан - мы - шы - дым. Нә би - лим ки, ча - ны - мы
 ты мне счастье - е в дом при - нес - ла. Не знал я, что при - дет - ся

ин - ди - я һәс - рәт чә - кө - сән.
 с теп - лым чувст - вом вспо - мнить мо - гла.
 од и - чи - нә сал - мы - шы - дым.
 мне из - ве - дать мук без чис - ла.

Сә - ни кө - рүм, а Гы - зыл -
 Я хо - чу, чтоб Гы - зыл - гюль
 Сә - ни ал - маг и - лә хош -
 Став мо - ей ми - лой же - ной,

— кул, е — ла дэр — дэ ду — ша — сэн да — на пеш —
 с боль — ю в серд — це даль — ше жи — ла, чтоб каж — дый
 — бəхт ө — зү — мү сан — мы — шы — дым. Не би — лим
 ты мне счастье — е в дом при — нес — ла. Не знал я,

— ман о — ла — раг ин — ди — ја һəс — рəт чə — кə — сən.
 день ми — нув — ший с теп — лым чувст — вом вспом — нить мо — гла.
 ки, ча — ны — мы од — н — чи — нə сал — мы — шы — дым.
 что при — дет — ся мне из — ве — дать мук без чис — ла.

Allegretto (♩ = 126)

Азај

Азай

f

се-вин-дир. кул-дур ма-ни. О на хал - дыр ја-на-ғын -
 на-всег-да счаст-ли-вым стал. Та-кой дру - гой мне не най -

душ-дү ағ бу-ха - ғы-на.
 будь же, будь мо-ей же-ной!

f

- да,
 - ти, о на хал - дыр ја-на-ғын -
 та-кой дру - гой мне не най -

f

- да, ја-на-ғын - да, ја-на-ғын - да.
 - ти, мне не най - ти, мне не най - ти.

Se - ви - рэм сэ - ни, јан - дыр - ма мә - ни.
Люб - лю - я те - бя, не му - чай ме - ня!

Ах, не - ча сев - дим, не - ча сев - дим, не - ча сев - дим,
Ах, люб - лю те - бя, люб - лю те - бя, люб - лю те - бя,

јар, не - ча сев - дим, не - ча сев - дим, не - ча сев - дим.
ах, люб - лю те - бя, люб - лю те - бя, люб - лю те - бя,

Гэрэнфил
Гаранфил

Би - ли - рэм ки, се - вир - сэн ке - чэн ил -
Зна - ю я: да, ты лю - бишь и год у -

- дэн мэ - ни сэн, ам - ма мэн сев - мэ - жи - рэм
- же ждешь ме - ня, но те - бя не люб - лю - я.

о - ну да бил - мэ - ли - сэн, бил - мэ - ли - сэн,
За - быть ме - я нуж - но бы - ло, нуж - но бы - ло,
э - ли - ни үз - мэ - ли - сэн, үз - мэ - ли - сэн,

А.

Гыз - ла - рын
У вас при -

Г.

бил - ма - ли - сэн, hej!
үз - ма - ли - сэн,
нуж - но бы - ло, ей!а - дә - ти - дир сев - ди - жи оғ - ла - на наз еј - ләр.
- выч - ка му - чить и то - го, с кем серд - цу хо - ро - шо.Нә гә - дәр наз еј - лә - сә оғ - лан ал - да - дыб јол - дан еј -
Нет, па - рень смо - жет луч - ше, об - ма - нув нас, ов - ла - деть ду -

Се - вә - нә на́з нә кә - рәк - дир?
Му - че - нья га - сят жар в кро - ви!

- ләр.
- шой.

Сев - ки - сиз
Но без му -

Се - вә - нә на́з нә кә - рәк -
Му - че - нья га - сят жар в кро -

на́з о - ла бил - мэз. Сев - вә - нә на́з нә кә - рәк -
- че - ний нет люб - ви! Му - че - нья га - сят жар в кро -

- дир? Сев - ки - сиз на́з о - ла бил - мэз.
- ви! Но без му - 3 че - ний нет люб - ви!

- дир? Сев - ки - сиз на́з о - ла бил - мэз
- ви! Но без му - че - ний нет люб - ви!

Allegro ($\text{♩} = 100$)Гэрэнфил
Гаранфил

Сэн ки мэн-и, мэн дэ ки сэн-и се-ви-рэм.
Ведь ты ме-ня лю-бишь, как и я, всей ду-шой.

Азај
Азай

У-тан-ды-гын-дан мэ-нэ де-мир-сэн?
По-че-му же то-гда не ска-жешь мне?

Бир күн сә - ни көр - мә - јән - дә гәл-бим сы - хы -
Серд_це сто - нет, коль не ви - жу я те - бя лишь

- лыр.
день.

Ам_ма үз - ү - зә кө - лән - дә
Но не ска - жешь ты ни сло - ва

Ин_ди көл сән
Все гру - шу я...

ди_лин ту - ту - лур.
мне на - е - ди - не.

Бе_лә ет - мә.
Ты ведь лю_бишь?

*rit.**a tempo*

де_нен ки, мэн се_ви_рэм са_ни.
Да, люб_лю я... Я люб_лю те_бя!

Се_ви_рэм са_ни.
Я люб_лю те_бя!

ff

f

fff *fff*

ИКИНЧИ ШӘКИЛ

КАРТИНА ВТОРАЯ

ҚИРИШ

18.

ВСТУПЛЕНИЕ

Allegretto (♩ = 132)

ff

f

Moderato (♩ = 120)

p

f

p

The musical score is written for piano and consists of five systems. The first system is marked 'Allegretto (♩ = 132)' and 'ff'. The second and third systems continue the 'Allegretto' tempo. The fourth system is marked 'f'. The fifth system is marked 'Moderato (♩ = 120)' and contains dynamic markings 'p' and 'f'. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 6/8. The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and rests.

ГЫЗЫЛКҮЛҮН ЛАЛАЈЫ

19. КОЛЫБЕЛЬНАЯ ГЫЗЫЛГҮЛЬ

Moderato (♩ = 120)

mf

Ла́лај де́дим ба́лам ја́т_сын ку́л_чи_че_ја
 Спи, мой ми́лый, ус_ни сла́дко! Ви́дишь, ско́лько

та_мам ба́т_сын, гы_зыл кү_лүн әт_ри и_лә
 цве_тов всюду, ро_зы, ма_ки — прос_то чу_до!

p

ши_рин - ши_рин
Спи, мой ми_лый,

ју - ху тап_сый,
ус - ни слад_ко,

ју - ху тап_сын.
ус - ни слад_ко!

Ху - мар көз - ләр
Спи - те, глаз - ки,

сү - зә - сү - зә,
спи - те, щеч - ки,

га - ра тел - ләр
спи - те, губ - ки,

дү - шүб ү - зә,
спи - те, куд - ри,

ке - ча ке - чир
ночь про - хо - дит,

көр - пә ба - лам, жү - ху кәл - син га - ра
ско - ро ут - ро... Спи - те, глаз - ки, спи - те.

a tempo

кө - зә, Ләй - ләй де - јим
щеч - ки. Спи, мой ми - лый,

ба - лам јат - сын, күл - чи - чә - јә та - мам
ус - ни слад - ко! Ви - дишь, сколь - ко цве - тов

бат - сын, гы - зыл кү - лүн әт - ри и - лә ши - рин -
всю - ду, ро - зы, ма - ки, прос - то чу - до! Спи, мой

— ши — рин
ми — лый,

ју — ху тап_сын,
ус — ни слад_ко,

ју — ху тап_сын,
ус — ни слад_ко,

ју — ху тап_сын.
ус — ни слад_ко!

mf

dim. *pp*

НАДИРИН КЭЛИШИ

20.

ВЫХОД НАДИРА

Andante

p

tr

tr

fff

ГЫЗЫЛКУЛУН АРИЯСЫ.
«БАҢАР МАҢНЫСЫ»

21.

АРИЯ ГЫЗЫЛГЮЛЬ.
«ВЕСЕННЯЯ ПЕСНЯ»

Moderato (♩ = 108)

The musical score is written for piano and voice. The piano part consists of two staves (treble and bass clef). The vocal part is written on a single staff with a treble clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 3/4. The tempo is marked Moderato with a quarter note equal to 108 beats per minute. The lyrics are in Tatar and Russian.

mp

Бу даг - ла - ра ба - Һар кә - ләр,
Ско - ро, ско - ро бу - дет вес - на,

p

күл - чи - ча - јич а - чар кө - ләр.
за - си - я - ет соли - цем о - на

Кө - за - лим, јаз јах - шы - дыр, сә - дәф -
и цве - ты нам по - да - рит! Как хо -

- ли саз јах - шы - дыр, көн - лүм - дә
- рош саз твой звуч - ный, но лю - бовь

сев - ки ол - са һәр шеј - дән наз јах - шы - дыр,
мно - го луч - ше. Пусть лю - бовь нас со - гре - ет,

һәр шеј - дән наз җах - шы - дыр, наз җах -
 пусть лю - бовь нас со - гре - ет, нас сог -

- шы - дыр.
 - ре - ет!

Бу дағ - ла - ра ба - һар кә - ләр,
 Ско - ро, ско - ро бу - дет вес - на,

а - хар су - лар да - шар кә - ләр.
 и раз - бу - дит ре - ки о - на.

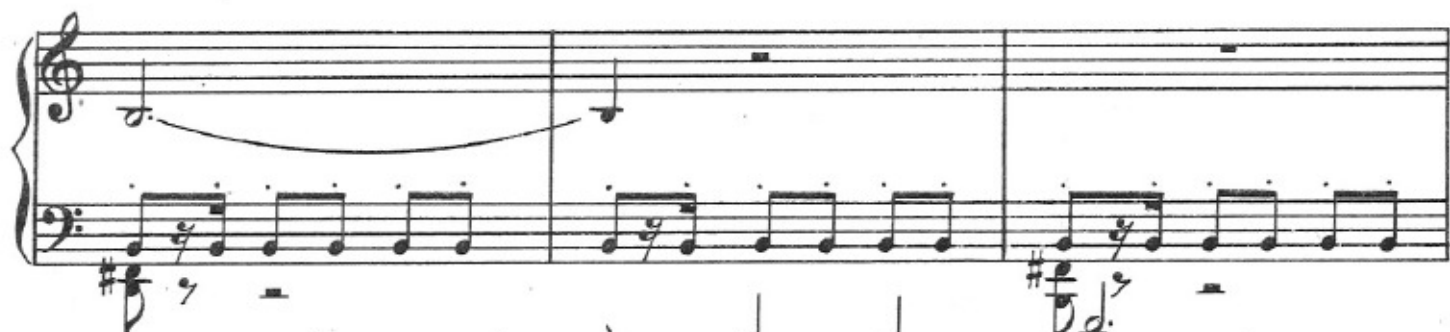
Э - зи - зим, јаз о - лај - ды, күл би - тө
И вез - де бу-дет солн - це, бу-дет саз

јаз о - лај - ды, кө-зэл күн бир-би - рин - дән
петь нам пес - ни все свет - лей, все чу - дес - ней,

һәр ил дә саз о - лај - ды, һәр ил дә
и в серд - цах бу-дет счастье - е, и в серд - цах

саз о - лај - ды, саз о - лај - ды.
бу-дет счастье - е, бу-дет счастье!

p *pp*

Meno mosso

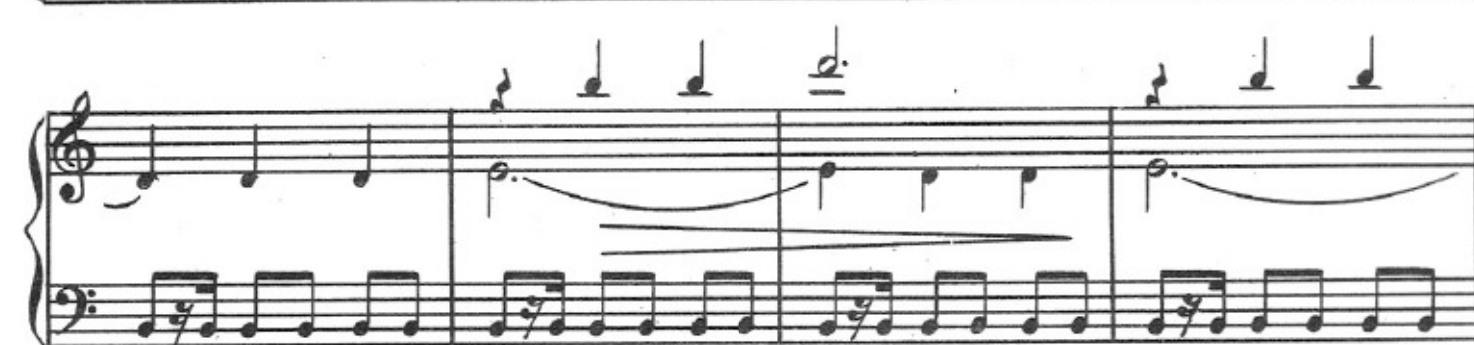
First system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment. The word *simile* is written above the bass staff.

Second system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment.

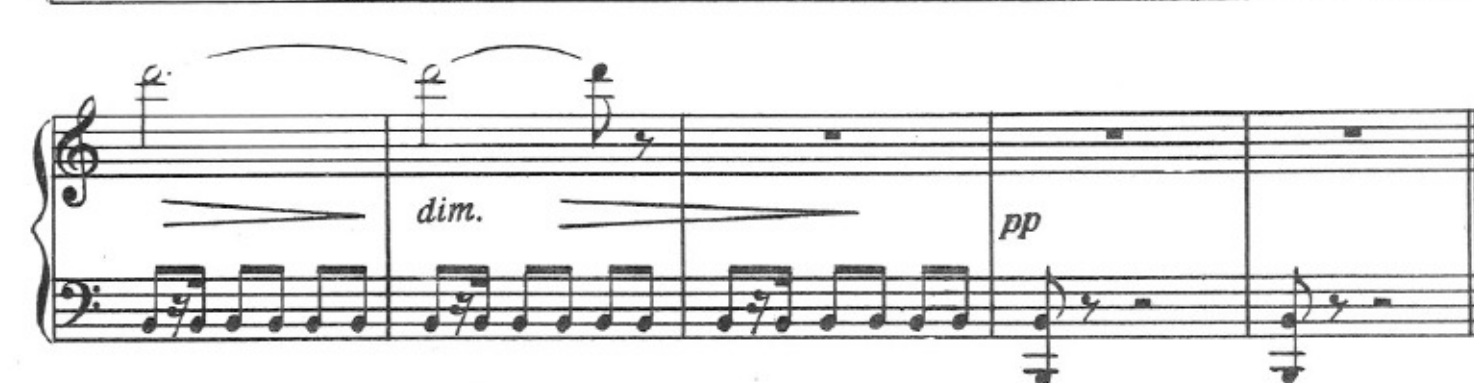
Third system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment.

Fourth system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment.

Fifth system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment. The word *p* is written below the bass staff.

Sixth system of musical notation. The treble clef staff contains a dotted quarter note, followed by a half note, and then a dotted half note. The bass clef staff contains a continuous eighth-note accompaniment. The word *dim.* is written above the bass staff, and the word *pp* is written below the bass staff.

СӘННӘ
(АЛМАЗЫН ТАПЫЛМАСЫ)

23.

СЦЕНА
(НАХОДЯТ АЛМАЗ)

Allegro ♩ = 96

Етибар
Этибар

Тап_дым,
На_шел, тап_дым, тап_дым,
на_шел, на_шел, тап_дым, тап_дым!
на_шел, на_шел!

First system of musical notation, measures 1-4. The music is in 3/4 time and D major. It features a piano introduction with triplets and a crescendo leading to a *rit.* (ritardando) section, followed by a *ff* (fortissimo) section.

Second system of musical notation, measures 5-8. The piano continues with triplets in the right hand and chords in the left hand.

Third system of musical notation, measures 9-12. The piano continues with a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand.

Fourth system of musical notation, measures 13-16. The tempo changes to *Piu mosso* (faster). The piano continues with a more active melody in the right hand and a bass line in the left hand. Dynamics include *sf* (sforzando) and *f* (forte).

Fifth system of musical notation, measures 17-20. The piano continues with a fast, rhythmic melody in the right hand and a bass line in the left hand. The system ends with a double bar line.

24 ФИНАЛ

Tempo di valse

Гызылкүл

Гызылгюль *f*

Гызылбар Чох кәз_дик даг_ла
Этибар Мы про_шли це_ли

- ры, ах - тар_дыг һәр ја
гор, с дав - них ис_ка - ли

- ны, ча_лы_шыб мәг_сә_дә чат_дыг биз!
пор, на_ко_нец, цель сво_ю мы наш_ли!

чат - ды - ныз!
мы наш - ли!

чат - ды - ныз!
мы наш - ли!

fff

ff

СОН
КОНЕЦ

№ 1. Увертюра

Биринчи пәрде

Мейманхана гаршысында багча. Тələбələr шәнлик едирләр.

№ 2. Маһны вә рәгс

Гызылкүл — Чаван кеологлар, кәнди-мизә хош кәлмишсиниз! Бу күн динчәлин, са-баһдан ахтарыша кедәчәјик. Бәс, Е'тибар һаны?

Гәрәнфил — Бир аздан о да кәләчәк-дир.

Гызылкүл — Јахшы, онда динчәлин, ишиниз чох олачаг. Бу дағлар гижәтли сәр-вәтләрлә зәнкиндир.

Надир — (тәләсик кәлир). Гызылкүл, Гы-зылкүл! Нардасан, Гызылкүл?

Гызылкүл — Таныш ол. Институтдан јолдашларым кәлиб. Кеологдурлар.

Надир — Салам, јолдашлар, хош кәлми-синиз! Бәли дә, ишимиз вар ки... Јенә кеоложи дағлара-дашлара ахтарыша кедәсән.

Гызылкүл — Ахы, мән институт гуртар-мышам, Надир. Бу мәним сәнәтимдир.

Надир — Нә олсун ки... бирчә о галыб, гошуласан бу чүллүтләрә — бу дәрә мәним, о дәрә сәнин. Кечәләр дә һеч билмәјәм һарда ахшамлајырсыныз.

Гызылкүл — Јаваш даныш, ајыбдыр, јолдашларым ешидәр.

Кедирләр. Азај илә Гәрәнфил кәлирләр.

Азај — (Гәрәнфилә) Хејр, елә зәнн етмә ки, мән сәнин далынча кәлмишәм. Мән бура һәм истираһәтә, һәм дә тахыллара зијан верән сичанлар һаггында елми ишими јазмаға кәл-мишәм.

Гәрәнфил — Демәк, сичанлар сәнин нә-зәриндә мәнән әзиздир.

Азај — Сән балтаны лап көкүндән вур-дун ки. Јох, әзизим, мән бир балача сәһв бу-рахдым — һәм сәнин, һәм дә сичанларын далынча кәлмишәм.

Гәрәнфил — Далдан атылан даш топу-ға дәјәр.

Азај — Сән өзүн јахшы билирсән ки, мән сәни сичанлардан ајырмырам.

Гәрәнфил — Азај, о јашыллыглары кө-рүрсән?

Азај — Һәлә, бу сичанлар олмасајды, о тарлалар адам боју галхарды.

Гәрәнфил — Сән дә тәбиәтин кезәллик-ләрини о мурдар сичанларынла корлама.

Азај — Нечә, нечә? Сән иғтисади бир сәһв бурахдын. Сичанлар олмасајды, мән елми иш-чи олмаздым.

Гәрәнфил — Азај, вахтымы алыб зәһлә-ми апарма, дәрдини де.

№ 3. Азај илә Гәрәнфилдин дуети

Азај — Гәрәнфил, сән кәл разы ол ки, сә-ни севмәк сәадәти бирчә мәнә гисмәт олсун.

Гәрәнфил — Сиз чох бөјүк сәадәт арзу-лајырсыныз, тәәссүф ки, бу чох чәтин проблем-дир.

Азај — Нечә чәтиндир? Неч дә јох.

Гәрәнфил — Одур, Е'тибар да кәлир. Таныш ол, сичанлар падшаһы.

Е'тибар Азаја тәрәф кедир.

Азај — (Гәрәнфилә) Тәшәккүр едирәм. (Е'тибара әл-верир) Азај!

Е'тибар — Сиз зоологсунуз? Бәс мән си-зи кеолокија институтунда чох көрмүшәм?!

Азај — Дүздүр. Мән ора севки баһары-мын јени ачмыш чичәкләрини дәрмәјә кәлир-дим. (Гәрәнфилә ишарә едир.)

Күлүшүрләр.

Е'тибар — Бу чох гәлиз олду. Јә'ни ки-ми көрмәјә?

Азај — Кәләчәк һәјат јолдашымы.

Гәрәнфил — Нә јолдашы?

Азај — Сән белә зарафатлара аз фикир-вер, бунлар киши сәһбәтләридир.

Гәрәнфил — Нечә јә'ни һәјат јолда-шым? Мән һардан олдум сизин һәјат јолда-шыныз?

Азај — Мән сизи демирәм, башга бир гыз барәсиндә данышырам.

Гәрәнфил — Демәк, башга гызы сеvir-сән? Даһа мәни сеvirсән? Ејиб олсун сәнә!

Азај — Сеvirсән, ачығы тутур, сеvirсән, јенә дә ачығы тутур. Гызларын фикрини баша дүшмәк үчүн, кәрәк мәним гоча нәнәмдән хү-суси дәрс аласан.

Е'тибар — Гәрәнфил, сән һәлә дә дәчәл-лијиндән әл чәкмәмисән. Бәс Дүрданә һаны?

Гәрәнфил — Мән бу саат сәнин о Дүр-данәни тапыб кәлдијини хәбәр верәрәм?..

Гәрәнфил илә Азај кедирләр.

Гызылкүл — (кәлир) Е'тибар!

Е'тибар — Гызылкүл, хош көрдүк!

Гызылкүл — Хош күнүн олсун! Сиз би-зим рајонумуза хош кәлмисиниз! Гәрәнфил мәңә телефон едән кими сеvirиндјимдән гача-раг кәлдим. Билсәјдиниз сизин кәлишиниз мә-ни нә гәдәр сеvirиндирди. Инди бир јердә ишлә-јиб о дашын нә олдуғуну мејдана чыхарарыг.

Е'тибар — Гызылкүл, бу даш мәни дә чох марағландырыр. Онун һаггында Гәрәнфи-лин мәктубуну алан кими ишләримиз гәјдаја салыб ахтарыш үчүн бу рајона кәлдим.

Гызылкүл — Белә бир мә'дәнин тапыл-масы ону сүбүт едәчәк ки, Азәрбајчан торпа-ғы, олдуғча зәнкиндир. Будур, һәмин дашдан

сизгә дә кәтирмишәм, бахын (әлиндәки даш парчасыны көстәрир).

Е'тибар — Буну сиз һардан тапдыныз?

Гызылкүл — Бах, о дағын дөшүндәки магараны көрүрсән? Онуң ашағысында гурумуш бир чај вар, ордан.

Е'тибар — Гызылкүл, сабаһ мөтләг ораны мәнә көстәрмәлисиниз, кечикмәк олмаз.

Дүрданә бурадан кечәркән онлары көрүр, ағачын дагына гысылыр, онлара гулаг асыр.

Дүрданә — Аһа... бу нәдир?! Кәлән кими Гызылкүлү тапды.

Е'тибар — Јахшы, сабаһ сизи һарада, нә вахт вә саат нечәдә көрә биләрәм, Гызылкүл?

Гызылкүл — Саат 8-дә бах, о магараның янында.

Дүрданә — (өз-өзүнә) һәлә көрүш үчүн вахт да тәјин еләдиләр.

Гызылкүл — Һәләлик елә ет ки, әрим билмәсин.

Е'тибар — Гызылкүл, әрә дә кетмисән?

Гызылкүл — Ики илдир. Зијалы олмагына бахмајараг олдуҗа гысганч оғландыр. Одур ки, мән ишләмәјә бурахмыр, дејир ки, ја кеолокија, ја мән. Мән ишимизин дәвләт әһәмијәтинин она баша сала билмирәм.

Е'тибар — Сиз әринизи мәнимлә таныш едир, ону мазәммәт едәрәм.

Гызылкүл — Таныш едәрәм, һәләлик, сабаһ саат 8-дә.

Е'тибар — Демәли, саат 8-дә.

Кедирләр.

Дүрданә — Газанлар өртүлү гајнајырмыш ки, мә'лум олду. Бунлар севширләр.

Надир кәлир.

Надир — Гызылкүл, Гызылкүл!

Дүрданә — Дүнјада гәрибә кишиләр вармыш.

Надир — Нә демәк истәјирсән, сәнин сөзүнүн дагында сөз кизләнир?!

Дүрданә — Кизләнәр дә! Сәнин арвадының үрәјиндә сирр кизләнәндә, мәним дә сөзүмдә сөз кизләнәр.

Надир — Сән һансы арваддан данышырсан?

Дүрданә — Нечә арвадын вар? Гызылкүлдән данышырам, онун јағлы дилиндән данышырам.

Надир — Ачыг даныш, көрүм нә демәк истәјирсән?!

Дүрданә — Сәнин арвадын Гызылкүл — ону көрүм јаптағлары төкүлсүн!

Надир — Ди тез сөјлә, бағрым чатлады.

Дүрданә — Көрүнүр онлар көһнәдән бир-биринә чаланыблар...

Надир — Ахы ким?

Дүрданә — Гызылкүл илә Е'тибар. Бәли-бәли, бу саат бурада көрүшдүләр, сабаһ о дағын дөшүндә көрүшмәјә сөзләшдиләр.

Севширләр. Көрүш тәјин еләдиләр.

Надир — Даһа далысыны демә, түкләрим биз-биз олур, аллаһын алтында мәдәни олмајадым... Динәчәјәм, дејәчәкләр ки, ахы сән зијалысан. Динмәјәчәјәм, ган тәзјиги вурачаг кәллә-чарха!

Дүрданә — Одур, Е'тибар кәлир. Јахшы бах, таны, көздән гојма. Одур сәнин рәгибин.

Надир Дүрданәдән араланыб кедир. Е'тибар кәлир.

Е'тибар — Дүрданә, хош көрдүк! Бајадан сәни ахтарырыҗ. Бәс, Гәрәнфил кәрмәдин?

Дүрданә — Мәни нијә ахтарырсан, сән ки, севкилини тапмысан?

Е'тибар — Бу нә сөздүр, кимдир мәним севкилим?

Дүрданә — өзүн јахшы билирсән, е'тибарсыз Е'тибар! (Кедир).

Е'тибар — Дүрданә, ај гыз, дајан, сөз дејирәм. (Кедир.)

Азај илә Гәрәнфил кәлирләр.

Азај — Мән һејванлар әләмини беш бармағым кими билирәм. Мән инсан анатомиясыны су кими ичирәм. Мән дәрсләримдән һәмишә дөрд алмышам. Сән исә аллаһын севкисини дә баша дүшмүрсән.

Гәрәнфил — Севки аллаһын дејил, ону сән чыхармысан, өзү дә бу бош башындан.

Азај — Демәк, мәним бу башым бөјүк башдыр ки, севки кими классик бир шеји кәшф еләјиб.

Надир — (кәлир) Гызылкүл, Гызылкүл, сәни көрүм јаптыза дәнәсән...

Азај — Көрүрсән, бу Гызылкүлүн әридир. Ону бу һала салан арвадының көзәллији дејилми? Гөрхурам ки, мәним дә көзәллијим сәни дәли едиб чөлләрә сала.

Гәрәнфил — Мәндән габаг чөлләрә сән өзүн дүшмүрсән ки...

Азај — Һәр һалда сәнин дәрдиндән дејил. Мәни чөлләрә салан сичанлардыр.

Гәрәнфил — Ата да дејир оғлум. вар. Пишикләр һеч мәктәбдә охумамыш, сәндән јахшы сичан тутурлар.

Азај — Сән дарвинизмин әлејһинә чыхырсан, зоолокија елмини бәјәнмирсән? Ајыб олсун сәнә, өзүн дә кеологсан!

Гәрәнфил — Хаһиш едирәм, мәним истираһәтими позмајасыныз. Мән рәгсә кедирәм, һәләлик!

Азај — Кедә биләрсиниз! Бүтүн гызлар мәнимлә бир кәлмә данышмағ үчүн нөвбәјә дајанырлар, сиз исә...

Гәрәнфил — Бу мәнә аид дејил. Һәләлик, вахтымы алдыныз. Мән сизинлә кечирдијим азачыг дәгигәләрә һејифсиләнирәм. Һәләлик, сичанлар падшаһы!

Мә 4. Гәрәнфилдин валсы

Надир — (кәлир) Салам, јолдаш Е'тибар! Папиросунуз вар?

Е'тибар — Салам! Сиз мени нарадан таныйсыңыз?

Надир — Гәһрәманлары һамы таныйыр. Әләлхүсус сизин кими чаван оғланы. Сизи ки, бүтүн гызлар таныйыр.

Е'тибар — Сиз ки, гыз дежилсиниз.

Надир — Бә'зән оғланлары гызлара көрә дә таныйрлар. Нә көзәл күлләрдир? Көрү-нүр севкилиниз вар?

Е'тибар — Севкисиз инсан гурумуш ағача бәнзәр.

Надир — Севкилиниз бары көзәл гыздырмы?

Е'тибар — Көзәл дә сөздүр, гызылкүлдүр, гызылкүл!

Надир — Адә, дејәсән хорузун гујругу көрүнүр. О да сизи севирми?

Е'тибар — Олдугча.

Надир — Демәк, о, сизи әриндән дә чох севир?

Е'тибар — Онун әри јохдур.

Надир — О, сизи алдадыб. (кәнара) Дејәсән тәләсдим, дединиз онун әри јохдур?

Е'тибар — Хејир. Јохса...

Надир — Сиз дә ону севирсиниз?

Е'тибар — О, мәним севки баһарымын јени ачмыш гызылкүлдүр.

Надир — Кар ол, гулағым! Кор ол, көзләрим! Лал ол, дилим! Севки баһарынын јени ачмыш гызылкүлү?

Е'тибар — Сиз нә үчүн белә тәәччүблә-нирсиниз? Мәкәр мән өзүм пис оғланам?

Надир — Хејир, мән елә белә мараглан-дым. Көрәсән о гызы көрмәк олармы?

Е'тибар — Олар, мән сизи таныш едәрәм.

Надир — Бу күлләри дә она апарысы-ңыз?

Е'тибар — Бәли. Билмирәм нә ешидиб-сә мәнән күсүб.

Надир — Пишик баласыны истәдијиндән јејәр. Сизә демирәм еј. О, јенә күсүбдүр?

Е'тибар — Нә дединиз?! Демәли белә. Һәләлик! Мән кедим, севкилим мәнн көзләјир. Сағ олуң!

Надир — Хош кетдиниз! Кар ол, гула-ғым! Кор ол, көзләрим! Мәним арвадым баш-гасынын севкилисимиш ки? (Кедир.)

Дүрданә кәлир.

Е'тибар — Дүрданә! Бу сәнин көһнә адәтиндир, күндә үч дәфә мәнән күсәрдин. Мән дә 5 манат күлә пул вериб әнинлә ба-рышардым. Кәл мәнн бурада да хәрчә салма!

Дүрданә — Горхма, Гызылкүлү алсан, даһа күлә пул вермәзсән.

Е'тибар — Мән бурајә истираһәтә кәл-мишәм, евләнмәјә јох!

Дүрданә — Аһа, мә'лум олду. Демәли мәним далымча кәлмәмисән?!

Е'тибар — Дүрданә, инан, сән мәним кө-зүмдә бу күлләр гәдәр көзәлсән.

Дүрданә — Инаған даша дөнсүн.

Е'тибар — Ај гыз, ахы мән бу саат кәл-дим. Һәч олмаса гој арадан бир саат кечсин.

Бурах бу һәрәкәтләри!

Дүрданә — Сән мәни севмирсән, башга-сыны севирсән. Көрүш тә'јин еләдиниз, сабаһ кәзмәјә кедәчәксиниз. Амма мәнимлә... (Ке-дир.)

Е'тибар — Инди мән нечә еләјим, буну нечә инандырым?!

Мә 5. Е'тибарын аријасы

Гызылкүл кәлир.

Е'тибар — Гызылкүл, Дүрданәни таны-йрсан да?...

Гызылкүл — Таныйрам, нә олуб ки?

Е'тибар — Нә ешидибсә мәнән күсүб.

Гызылкүл — Күсүбдүр, нә үчүн?

Е'тибар — Билмирәм, көрәсән нә еши-диб?!

Гызылкүл — Нә ешидә биләр ахы, о сә-ни севир.

Надир бурадан кечәндә онлары көрүр.

Надир — Аһа, барышдылар.

Е'тибар — Дејирәм, ај гыз, ахы сәндән башга мән кими севә биләрәм?! Инан саф сев-кимә ки, бу дүнјада мәним көзүмдә сәндән көзәл һәч кәс ола билмәз.

Кедирләр.

Надир — Һәч дәхли вар? Өзкәсинин ар-вадына мәчбури мәһәббәт дастаны охујур. Ин-ди мән нә едим?! Аллаһын алтында зијалы ол-мајајдым, онда биләрдим нејләрдим. Гызыл-күл, сәни көрүм јарпыза дөнәсән! Белә дә дәр-д олар?

Мә 6. Надинин шикајәти

Валс, гызлар рәгс едирләр.

Надир — Демәли биз јахшы арвад алма-јаг?

Пәрдә

Икинчи пәрдә

Сылдырымлы дағлар, јашыл јамачлар адамы һејран едир. Кеолоғлар ахтарыша кедирләр.

Мә 7. Е'тибар тәбиәти тәсвир едир

Е'тибар — Бах, Гәрәнфил, о дағын дөшү сәнин саһәндир. Кедәк, газмаг лазымса сәнә көстәрим. Көрәсән, Гызылкүл һарда галды?

Гәрәнфил — Јәгин зәманә Отеллосу На-дир Дездемона илә гысганчлыг сәһнәси ојна-йыр...

Е'тибар — Јахшы, Чүлјетта, сән дә Ро-меону тапыб мәһәббәтә гуршанма.

Гәрәнфил — Нечә?!

Е'тибар — Јәһи севкијә гызышма.

Гәрәнфил — Сән дә зорла Азајы мәнә

чалама. Мән һәлә өмрүмдә Азај адлы бир адамы севмәмишәм.

Е'тибар — Әкәр елә исә сән сәһв бир иш көрмүсән. Севки инсан руһунун гидасыдыр.

Гәрәнфил — Мән севки адлы бир шеј сиздән ешидирәм.

Е'тибар — Демәк, Азајын иши битди. Јазыг, дүнән мәнә јалварды ки, Гәрәнфилдән бир «һә» алсан, сәнә гонаглыг верәчәјәм. Сән дә севки адында бир шеј билмирсән, одур ки, о јазыға тезликлә мә'лумат вермәк лазымдыр ки, өзүнә башга бир нишанлы тапсын.

Гәрәнфил — Јох-јох, сән һәлә бу барәдә она һеч бир сөз демә. Бирдән о, елә биләр ки, мән доғрудан да ону севмирәм. Јахшы, кедәк мәним ишими кәстәр. Азај јерими сорушса, де ки...

Е'тибар — Јерини демәјчәјәм. О барәдә үз вурма. Сән ки, ону севмирсән.

Гәрәнфил — Сән мәним сөзләrimi чох вахт зарафат һесап елә.

Е'тибар — Мәсәлә, һансы сөзләрини?

Гәрәнфил — Севки барәдә олан сөзләrimi.

Е'тибар — Сиз ки, севки адында бир шеј билмирсиниз.

Мә 8. Сәһнә (Гәрәнфил вә Е'тибар)

Е'тибар илә Гәрәнфил кедирләр, Азај кәлир.

Азај — Чүлјетта! (Далларынча кедир).

Надирлә Дүрданә кизлинчә сәһнәјә кәлирләр.

Мә 9. Надинин кәлиши

Надир — Кор ол, көзләrim! Јенә дә онлардыр. Ајры чарәм јохдур, бу күн ону боша-јачагам. Көрдүн габагча ким гучаглады? Бүтүн тәгсир сәнинкиндәдир.

Дүрданә — Мәнимкинин үзүнү мүрдәшир јусун. О дејилми, бизи чөлләрә салан?..

Надир — Гој отураг, сән дә... нијә, Гызылкүл дејил ишләrim мајасы?

Дүрданә — Е'тибардыр!

Надир — Јох, Гызылкүлдүр!

Дүрданә — Јох, Е'тибардыр!

Надир — Дүрданә, әкәр онлар чиммәјә кедирләрсә, бәс нијә о күл кими чајлары гојуб, бу гуру чаја кедирләр?

Дүрданә — Јәгин, әввәлчә орада өзләрини күндә јандырыб сонра бурда чимәчәкләр.

Надир — Сәни көрүм, Гызылкүл, елә јанасан ки, јарпагларын да гурусун.

Дүрданә — Гызылкүлә бах, көр һеч дејirmi ки, өзкәсијлә мәним бурада нә ишим вар?!

Надир — Неч Е'тибары демирсән?

Дүрданә — Јазыг Е'тибарда нә тәгсир вар?! Һамысыны ејләјән Гызылкүл дејилми?

Надир — Јаланса, Е'тибарын затына лә-нәт! Тәгсир елә һәр икисиндәдир. Аталар дејир, чәһрәдә дә вар, ијдә дә, һәлә чәһрәни әјирән гарыда да вар. Дүрданә, о күлүнкү нијә әлләринә алыблар?

Дүрданә — Бәс, Фәрһад-Ширин дастаныны охумамысан? Ешг күч кәләндә дағы-дашы чапачаглар.

Надир — Қар ол, гулагым, мән нәләр ешидирәм!... Јахшы, бәс, биз нијә дајанмышыг?

Дүрданә — Јат јерә, ајаг сәси кәлир.

Надир — Евин јыхылсын, Дездемона, арвадларын арасында дәб гојуб кетдијин јердә! Рәһмәтлик атам дејәрди, Надир, бабалыны гој бојнума, көзәл арвад алма. Арвадын ки, көзәл олду, кәрәк шејтан зоғал ағачынын дибини кәсдирән кими кәсдирәсән јаныны.

Дүрданә — Наһаг сөздүр, мән дә көзәләм, һеч көр бир башгасы илә белә јерләрә кәдәрәми?

Надир — Јахшы-јахшы, сән дә...

Дүрданә — Нә сән дә. Јалан демирәм ки?!

Гызылкүл — (гучагында ушаг кәлир). Тәрпәнмәјин! (күлүр) Надир, сән аллаһ бу ушагы сахла. Сәһәрдән сәни ахтарырам. Мәним бир саатлыға ишим вар.

Надир — Гызылкүл, бәс сән инди орада дејилдин?

Гызылкүл — Аһа, тәрпәнмәјин, еләчә дурун шеклинизи јадикар олараг чәким.

Мә 10. Сәһнә (Гызылкүл, Дүрданә вә Надир)

Надир — Белә дејәндә ки, биз һәлә сәни ахтарыдыг.

Дүрданә — Һә, һә.

Надир — Бу ушагы мәнә нијә верирсән? Мән ушаг сахлајанам?

Дүрданә — Бәли, алачаглы икән, верәчәкли олду.

Надир — Алтыајлыг олма, бир дајан... Гызылкүл, чох сағ ол!

Гызылкүл — Дәјмәз. Надир, сәһәрдән ушагы кәздирмәкдән голларым ағрыјыр; инди дә сән сахла. Анчаг ағлатма һа...

Надир — Бәс, бу ағлајанда мән нә едим?

Гызылкүл — Јадымдан чыхмышды. Ал, бу да сүд. Мән кетдим, ишим вар.

Надир — Буна дејәрләр, гара мәни басынча, мән гараны басым.

Дүрданә — Башга әлач јохдур. Бу күн Е'тибары тап, мәсәләни она ач.

Надир — Нәји ачым; һансы мәсәләни?

Дүрданә — Белә сөјлә ки, балам, сәнин дејидијин о севки баһарынын гызыл күлү мәним арвадымдыр. Бәлкә она дејир ки, мәним әрим јохду.

Надир — Қлассик сөздүр. Бу күн ону көрәрәм. Чикини-бикини, һамысыны ачыб дејәрәм. Аһа, одур, дејәсән өзү дә гајыдыб кәлир.

Дүрданә — Гој мән кедим, инди дә бу шүбһәләнер.

Надир — Дүрданә, сән бу ушагы көтүр орда дајан вә мәним шүчаәтимә тамаша елә.

Дүрданә — Далашма һа...

Надир — Ушагсан, сән ки, мәни јахшы таныјырсан.

Дүрданэ ушагы гучагына көтүрүб кедир. Е'тибар кәлир.

Е'тибар — Көрәсән, Гызылкүл харда галды, кәлиб чыхмады?...
Дүрданэ — Көрүрсән, дарыхыр еј, бири-бирини тапа билмирләр.

Надир — Дарыхсын, көрсүн адама дарыхмагы нечә өјрәдирләр.
Надир — (габага кәлир) Салам, көһнә дост!

Е'тибар — Салам!
Надир — Билирсинизми биз һәр һалда мәдәни адамларыг..
Е'тибар — Шүбһәсиз.

Надир — Бәзән, көрүрсән ки, мәдәни адамлар мәдәнијәтсиз бир иш көрүрләр.
Е'тибар — Ола биләр, анчаг баша дүш-мүрәм сиз кимин барәсиндә данышырсыныз?

Надир — Елә өзүмү дә дејирәм. Бәзән көрүрсән ики дост бир-биринин арвадына көз-гаш атыр.
Е'тибар — Мәнчә бу позгунлугдур.

Надир — Бах, бу сөзүн мәни ачды. Анчаг мәсәлә бурасындадыр ки, о позгунлуға бәлкә сиз јол верирсиниз?!
Е'тибар — Мән сизи анлаја билмирәм.

Надир — Мәним данышығымы һәләм-һәләм адамлар баша дүшә билмәз. Әләхүсус сизин кими... Чашдым, јәни ону демәк истәјирәм ки, сизин севдијиниз гадын мәним арва-дымдыр.

Е'тибар — Нечә, мәним севкилим сизин арвадыныздыр?

Надир — Бәли-бәли, дүз ики илдир евләнмишик, һәтта, ушағымыз да вар.

Е'тибар — Инана билмирәм, сиз кимин барәсиндә данышырсыныз?

Надир — Сизин севки баһарынызын гызылкүлү барәсиндә.

Е'тибар — Аһа, мәлум олду.
Надир — Бәли, ики илдир евләнмишик, инан, ушаг габағымы кәсиб, јохса бу әһвалат-дан сонра ону бир күн дә сахламаздым.

Е'тибар — (кәнара) Еһ, Дүрданэ, Дүрданэ... демәк о, мәни... алдадыб. Онун үчүн дә мәнимлә данышмаг истәмирмиш. Демәк әрә кедиб. Ах, намәрд! Сағ олун! Мән сиздән чоҗ разыјам. Мәни дә бағышлајын. Билсәјдим ону бу гәдәр севмәздим.

Надир — Сиз ону чоҗму севирсиниз?
Е'тибар — Һәјатым гәдәр. Ондан ајрыл-маг мәним үчүн һәјатымдан ајрылмаг кими-дир.

Надир — Көрүрсүнүз, нә гәдәр кобуд сәһвдир?

Е'тибар — Олдугча кобуд сәһвдир.

Надир — Һәләлики! (кедир)

№ 11. Е'тибарын аријасы

Дүрданэ — (Дүрданэ гучагында Гызыл-күлүн ушагы кәлир). Сәни севмәкдә мән нә гә-дәр сәһв етмишәм!

Е'тибар — Тамамилә доғрудур, неч ута-

нырсанмы? (ушага бахыр).

Дүрданэ — Дүз дејирсән, мән утанма-лыјам, кими севдијими билмәмишәм!

Е'тибар — Сән мәсәләни мәнән кизлин сахлајырдын?

Дүрданэ — Нечә, сәнә дедиләр?

Е'тибар — Бәли, дедиләр, мәкәр бу бој-да иши дә кизләтмәк олар? (О, ушага ишарә едир).

Дүрданэ — Сәнә ким деди, Е'тибар?

Е'тибар — Бу ушагын атасы кимдир?

Дүрданэ — Надир.

Е'тибар — Еһ, Дүрданэ, Дүрданэ (Е'ти-бар кедир).

Дүрданэ — Е'тибар, кетмә, дајан!

№ 12. Дүрданәнин маһнысы

Дүрданә кедир. Азајла Гәрәнфил кәлирләр.

Азај — Аһ, хош һалына Ромео, неч олма-са Чүлјетта сәни севәрди.

Гәрәнфил — Надир, јенә Ромеонун дәр-ди сәни көтүрүб.

Азај — Көтүрмәсин нејләсин, гызлара сев-кини баша салмаг, коразеһин бир шакирдә дәрс өјрәтмәкдән чәтиндир. Адам да севкили-си илә белә рәфтар едәр?

Гәрәнфил — Нә, севкили? Кимдир мә-ним севкилим?

Азај — Сәнин севкилин сән өзүн. Инсан өзүнү севмәсә башгасыны да севмәз.

Гәрәнфил — Мән севки адлы бир шеј билмирәм.

Азај — Севки шеј дејил, јолдаш кеолог. Дүјгүдур, дүјгү.

Гәрәнфил — Сиз орда киминлә даны-шырсыныз?

Азај — Киминлә данышачағам — сичан-ларла.

Гәрәнфил — Һа, һа, һа, сичанла даныш-маг олар?

Азај — Нијә олмур? Адамын севкилиси үз дөндөрөндә, күсүб данышмајанда, ону сај-мајанда сичанла да данышар, сичовулла да.

Гәрәнфил — Сөзүнүзә һүдуд верин, си-зи бурда севән јохдур.

Азај — Јохдур, нечә јохдур, бәс мән нә-јәм?

Гәрәнфил — Сиз кими севирсиниз?

Азај — Өзүмү. Чүнки, мән өзүмдән ағыл-лы башга бир адамы бурда көрмүрәм.

Гәрәнфил — Јахшы ки, өзүнү көрүрсән.

Азај — Гәрәнфил, бәсдир мәни инчитдин. Бах, бу кечә сәни о рәгс мејданчасынын јанын-да көрмәк арзусуна наил олмаг үчүн мәнә ра-зылыг вер.

Гәрәнфил — Мән сәни баша дүшмәдим.

№ 13. Гәрәнфил илә Азајын дуети

Азај — Өзүм өлүм, сәни севирәм мән.

Гәрәнфил — Јенә баша дүшмәдим.

Азај — Севкини баша дүшмәмәк гызлар үчүн ајыбдыр?

Гэрэнфил — Сизэ сөjlөдим ки, мэн севмәji бачармырам, даһа догрусу севки илэ ма-
рагланмырам.

Азај — Бу јалныз мәнә аидир? Јохса башгасыны севирсиниз?

Гэрэнфил — Хејир, бүтүн оғланлардан зәһләм кедир.

Азај — Евим јыхылды ки, нечә илдир пи-
шик сичаны күдән кими, сәни күдүрәм. Инди элими сәндән үзүм?

Гэрэнфил — Мән дә елә мәсләһәт көрү-
рәм. Сиз елә бир гыз тапын ки, о, севмәji ба-
чарсын.

Азај — Дүнјада бундан асан нә ола биләр
ки? Гыз тапмаг, су ичмәк кими бир шејдир...
Онда мән кетдим, һәләлик, мәни көзләјән вар
(кедир. Гэрэнфил ин әһәмијјәт вермәдијини кө-
рүб, гајыдыб учадан худаһафиз дејир вә киз-
ләнир).

Гэрэнфил — Кетди ки?... Мән нә етдим
(көзү илә ахтарыр). Мән ки, ону севирәм. Бир-
дән о, елә биләр ки, мән бу сөзләри доғрудан
дејирәм. Азај, Азај...

Азај — (гајыдыр) Нә дејирсиниз, Гэрән-
фил? Бирчә кәлмә, мәни көзләјән вар.

Гэрэнфил илә Азај партијаларыны дәјишмәк
шәртилә 13-чү нөмрә јенидән тәкрат олунур.

Пәрдә

Үчүнчү пәрдә

1-чи ШӘКИЛ

№ 14. Кириш

Е'тибарын отағы. Гызылкүл лупа илә мөдән
сүхурларыны јохлајыр. Азај башыны пәңчәрәдән
узадыр.

Азај — Гызылкүл, бир шеј өјрәнә билмә-
дин ки?

Гызылкүл — Мән Гэрэнфиллә дүз бир
саат чәнә вурдум. О, мејмун гәдәр шылтаг,
түлкү гәдәр бичдир. Деди ки, мән Азај адлы
бир адамы јухуда да севмәмишәм, әкәр мән-
дән рәсми чаваб истәјирсә фикрим јазә би-
ләрәм.

Азај — Евим јыхылды, үмид едирдим ки,
бәлкә јухуда севир. Демәк, рәсми олараг рәдд
еләди?...

Гызылкүл — Будур, гапалы мәктуб да
верди, деди ки, бир дә мәним јаныма белә-белә
тәклифләр үчүн адам көндәрмәсин. Мән һәлә
севкинин нә олдуғуну билмирәм.

Азај — Горхудар савадым да јадымдан
чыхды. Гызылкүл, хаһиш едирәм сән оху.

Гызылкүл — Гулаг ас (охујур). Мәним
әзизим!

Азај — Нечә, әзизим? Сән буну зарафат-
ла дејирсән, јохса елә бу чүр башлајыр?

Гызылкүл — Белә башлајыр. Бу, бәлкә
дә түлкүлүкдүр. Нәр һалда сәнә дејир. (оху-
јур) Мән шифаһи олараг сәнә нә демишәм,
онлар һеч. Рәсми чавабым будур. Мән бу дүн-

јада јалныз сәни, јалныз сәни севирәм, анла-
дынмы?!

Азај — Јалныз мәни? Јалныз мәни?... (Гы-
зылкүлү өпмәк истәркән дурухур).

Гызылкүл — Азај, сәнә нә олду, нијә
дурухдун?

Азај — Дүнән Гэрэнфилдән мәнә бир сөз
дедиләр, мән дә көтүрүб она белә бир мәктуб
јаздым: мән сәнин кими дүјгүсузлары севми-
рәм. Инди мәктуб она чатса нә олачаг. Мән га-
чым, ону тапым (Азај кедир).

Е'тибар гәмкин һалда кәлир.

Гызылкүл — Нә олду?

Е'тибар — Ганым гарадыр. Тапдығымыз
дашларын һеч бириндә алмазабәнзәр шеј јох-
дур. Наһаг јерә профессора телеграм вурдум.
Профессор бу күн бөјүк бир бригада илә бу-
раја кәләчәк.

Гызылкүл — Бәс дүнән мағарадан тап-
дығымыз дашлар? Торпаг гатларындакы да-
марлар?

Е'тибар — Елә бу саат онлара бахыр-
дым. Јох, Гызылкүл, биз биабыр олдуғ. Алмаз
тапылмады, профессора нә чаваб верәчәјик?

Гызылкүл — Саат 10 олду, Е'тибар, мән
кедирәм. Јени бир нәтичә олса мәнә зәнк елә...
һә, јадымдан чыхмышды. Ал, шәклими дә кә-
тирмишәм.

Е'тибар — Бәс анкет?

Гызылкүл — Анкети дүнән вердим.

Е'тибар — Јахшы, көндәрәрәм, институ-
та, бир нечә күнә чаваб кәләр. Сән дә оларсан
институтун елми ишчиси.

Гызылкүл — Кечән хејрә галсын, бах,
көзләјәчәјәм, Е'тибар! Јатмајачағам.

Дүрданә — (гапыда көрүнүр) Јатма,
көзлә.

Гызылкүл — Аһа, Дүрданә!

Дүрданә — Мән дә үч илдир сәнә дост
дејирәм.

Гызылкүл — Сәнә нә олуб, Дүрданә?

Дүрданә — Ахы, сәнин әрин вар?

Гызылкүл — Сәндән габаг билирәм.

Дүрданә — Әри олан башгасыны севмә-
мәлидир.

Гызылкүл — Ону да билирәм. (бәркдән
күлүр, зарафатла) Е'тибар кими оғланы ким
севмәз?

Дүрданә — Вердим ону да сәнә. Көзүн
дојсун. Јағлы хонча бәј евинә јарашар.

Гызылкүл — Тәшәккүр едирәм! Сиз чох
меһрибан гызсыныз, һәләлик.

Дүрданә — (Е'тибара) Е'тибарсыз, ин-
сафсыз, дүшүнчәсиз. Көр һеч бир башыны гал-
дырмы, бахыб көрсүн бура кәлән адамдыр,
јохса нәдир, амма севкилиси кәләндә көзләри
бешјүзлүк лампа кими алышыб јаныр. Әлбәт-
тә, о Гызылкүлдүр, мән нәјәм? Бу дашлар һа-
мысы бәһанәдир, көздән пәрдә асмагдыр. Сиз
севиширсиниз. Ишләмирсиниз, даһа севки не-
чә ола биләр? Әввәлчә бир-биринизин үзүнә
күлүрсүнүз, сонра да бу күлүш һырылтыја чев-
рилир. Јаваш-јаваш кәзмәјә вахт тәјин еди-

лир. Дағлара, бағлара, чајлара, орадан да гаранлыг мағаралара баш чәкирсиниз. Ешг күч кәләндә әлинизә күлүнк алыб дағлары, дашлары да чапырсыныз. Бәс Фәрһад-Ширин дастаныны охумамысан? Охумусан ки, бах, адамы белә бағлајарлар еј...

Е'тибар — Јахшы олар ки, мәнә мане олмајасыныз.

Дүрданә — Һә, нејнәк, бағышла, үзр истәјирәм (*Гызылкүлүн шәклини столун үстүндә көрүр, көтүрүб гојнунда кизләдир*). Дүнја көзәлинин шәкли лазым олар.

Е'тибар — Бу вахт кәлиб сизи башгасынын евиндә көрсәләр нә дејәрләр?

Дүрданә — Демәк, мәни говурсан?

Е'тибар — Һәр һалда кетсәниз јахшы олар. Еһ, Дүрданә, Дүрданә! Билсәјдин мән сәни нә гәдәр севирдим, сән исә...

Дүрданә — Е'тибар, елә демә, мән алданмышам. Ахы, сәнә нечә дејим.

Е'тибар — Дүрданә... (*гуцагламаг истәјир*) јох, кетсән јахшыдыр. Әрин давакар адамдыр, гысганчдыр.

Дүрданә — Әрим? Кинајәсинә бах, даһа сән олмасан әр гәһәт олачаг бизә? Билирәм, билирәм. Гызылкүл көзләјәчәк. Вичдансыз!... (*Дүрданә кедир*).

Е'тибар — Мәнә бу да аздыр.

Надир кәлир.

Надир — Бура бах, әзизим, сәнә ахырынчы дәфәдир дејирәм, мәним арвадымдан әл чәк! Мән сәндән өтрү арвадымы бошамалы олмушам. Ахы, бизим ушағымыз вар.

Е'тибар — Тәссүф ки, ушағыныз вар. Анчаг мән нә едә биләрәм?! Сизин арвадыныз мәни раһат бурахмыр. Инди бу саат бурада иди.

Надир — Бурада олдуғуну билдим.

Е'тибар — Мән она гәти олараг дедим ки, бир дә бура кәлмәсин. Дедим әрин гысганчдыр.

Надир — Хејр, мән гысганмырам. Мән мәдәни адамам. Анчаг һәр һалда биз кишијик.

Е'тибар — Бир дә биздә нә тәгсир вар. Сиз јохкән биз бир-биримизи севирдик.

Надир — Севирдик? Кар ол, гулағым... Сиз јенә дә севиширсиниз?

Е'тибар — Бу тезликлә әјрылмаг асан ишидр?

Надир — Бах, будур дејирәм, бир дә ону сизинлә бир јердә көрсәм о күн ону бошајачағам. Мәнә дә Надир дејәрләр (*кедәркән Гәрәнфиллә растлашыр*). Гәрәнфил, сән дә бура кәлиб-кедирсән?

Гәрәнфил — Нијә кәлмәјим, бу нә сөздүр. Е'тибарсыз бир күнүмүз олмасын.

Надир — Бу да деди, — Е'тибарсыз бир күнүмүз олмасын. Кар ол, гулағым, мән нәләр ешидирәм?

М 15. Надирын шикајәти

Гәрәнфил — (*Е'тибара*) Е'тибар, бирчә көр нә јазыр, евим јыхылды. Јазыр ки, мән сәнин кими дүјгусузлары севмирәм. О, мәним зарафатларымы һәгигәт һесаб едиб, Е'тибар, кәрәк бизи барышдырасан.

Е'тибар — Әлимдә сизин мәһәббәт мәчәраныздан вачиб иш вар.

Гәрәнфил — Чох сағ ол, бизим мәһәббәтимиздән вачиб нә иш ола биләр?

Е'тибар — Чаным, бура сизин үчүн сәәдәт сәрајы дејил ки. Гојмазсыныз ишимизи көрәк?! (*Алмаз чә сүхурлара бахыр*) Аһа, Гәрәнфил, сәнин ајағын нә јүнкүлдүр. Дејәсән тапмышам, өзүдүр, алмаздыр, тапдым, тапдым!..

Азәј тәләсик кәлир.

Азәј — (*пәнчәрәдән*). Нә тапдын, Е'тибар?

Е'тибар — Алмаз. Мән кедим Гызылкүлә хәбәр верим. Тапдым, тапдым! (*кедир*)

Азәј — Гәрәнфил, јаздығым о мәктуб һаны? Мәнә вер ону. Бах, бу мәктубу мән јазмышам. Демәли мәни севирсән?!

Гәрәнфил башынын һәрәкәти илә севдијини билдирир.

Азәј — Ај гыз, бу балача дилини гојуб, о бојда башыны нијә тәрпәдирсән? Һә, Һә, јох јох дә.

Гәрәнфил — Мән фикрими ачыг дедим.

Азәј — Сәнин фикрин анлашылмыр. Каһ ашағы-јухары, каһ да јана кедир. Гәрәнфил, сән мәним чаным, бирчә кәлмә де көрүм, севирсән ја јох?

Гәрәнфил — Јенә башладың? Севмирәм, севмирәм. Адама буну нечә дәфә дејәрләр?

Азәј — Сизин шифаһи сөзүнүзлә рәсми сөзүнүз арасында бөјүк бир зиддијјәт вар. Мәктубда јазырсыныз ки, севирәм. Инди дејирсиниз ки, севмирәм. Бу ки, зиддијјәтдир.

Гәрәнфил — Зиддијјәт һәјәтымызын ганунудур.

Азәј — Гәрәнфил, хаһиш едирәм, мәни сүрүндүрмәјә салмајасан.

Гәрәнфил — Мән фикрими дедим.

Азәј — Демәк, рәдд едирсән. Чох сағ ол, мән дә буну истәјирдим.

Гәрәнфил — Нечә, демәк мәни севмирсән?

Азәј — Севмирәм, севмирәм, сев...ми...рәм...

Гәрәнфил — Бу ки, зиддијјәтдир.

Азәј — Зиддијјәт һәјәтымызын әсасыдыр.

Гәрәнфил — Бәс сән өзүн мәнә дејирдин ки...

М 16. Азәј илә Гәрәнфилин дуети

Онлар ојнајаркән гапы ачылып. Профессор бир нечә ассистент илә даһил олур. Онларын ојнадығларыны көрүб күлүр.

Профессор — Аһа!
Гэрэнфил — Жолдаш профессор, ахыр ки, калдиниз.

Профессор — Дејирәм ахы, нә үчүн би-зи гаршыламаға кәлән јохдур.

Гэрэнфил — Чанын үчүн, јолдаш профессор, ишдән бир дәгигә вахт тапыб башымызы гашыја билмирик.

Азај — Дүз дејир, ишимиз чохдур.

Профессор — Көрдүм, көрдүм, ишиниз чохдур. Өзү дә вачибли ишләрди. Бәс јахшы, Е'тибар ханы?

Азај — Е'тибар... һә, Е'тибар тапдым, тапдым дејә-дејә Гызылкүлүн јанына гачды.

Профессор — Демәли, алмаз тапылыб. Мәни ора апарын, мән онлары тәбрик етмәли-јәм.

Профессор кәлдији адамларла чыхыр. Азај да кетмәк истәркән Гэрэнфил ону сахлајыр.

Гэрэнфил — Азај!
Азај — Нәдир?

№ 17. Гэрэнфил илә Азајын маһнысы

Пәрдә

2-чи ШӘКИЛ

№ 18. Кириш

Гызылкүлүн еви. Гызылкүл ушағы јатырдыр.

№ 19. Гызылкүлүн лајлајы

Гызылкүл гучағында ушаг өз отагына кечир.
Надир кәлир.

№ 20. Надирын кәлиши

Надир палтосуну чыхармаг истәркән Дүрданә пәнчәрәдән көрүнүр.

Дүрданә — О, бура кәлмәјиб ки?

Надир — Ким?

Дүрданә — Е'тибар.

Надир — Онун бурада нә иши вар?

Дүрданә — Иши олмаса кәлмәз.

Надир — Ачыг даныш, көрүм нә демәк истәјирсән?

Дүрданә — Сөзләшибләр, һарда олса Е'тибар онун јанына кәлчәк.

Надир — Кар ол, гулағым, мән нәләр ешидирәм?? Сус... кәлир!

(кедирләр).

Гызылкүл — (өз отағындан чыхараг)
Надир! (һеч кәси көрмәдән) Бәс бу һарда галды? (пәнчәрәни ачыр, бајыры сејр едир)
Нечә дә фүсункар кечәдир.

Дүрданә — (архадан) Ешидирсән, Е'тибарын јолуну көзләјир?!

Надир — Бәлкә мәни көзләјир, гој сорушум?

Дүрданә — Јат ашағы!

№ 21. Гызылкүлүн аријасы. «Баһар нәғмәси».

(Гызылкүл диванда әјләшир китаба бахыр, јаваш-јаваш јухуја кедир)

№ 22. Јуху сәһнәси.

Дүрданә — Одур, көр Е'тибар нечә кәлир?! Ахырынчы стансијадан чыхыб икинчи јола гәбул олунур.

Надир — Одур, өзүдүр. Аһ, намәрд, көр нә гачыр?!

(Гапы дејүлүр, Гызылкүл өз отағындан чыхыб гәпыны ачыр. Надир илә Дүрданә чәкилирләр).

№ 23. Сәһнә (Алмазын тапылмасы)

Е'тибар — Тапдым, тапдым!

Гызылкүл — Нә тапдын?

Е'тибар — Алмаз.

Гызылкүл — Алмаз? (алыб бахыр) Ох-шајыр, дејәсән доғрудан да алмаздыр. Е'тибар, алмаздырса ишығы сөндүр бахаг. Алмаз гаранлыгда парылдајыр. Лампаны сөндүр көрәк парылдајырмы? (ишығы сөндүрүб алмаза бахырлар) Һаглысан Е'тибар, көзүмүз ајдын, алмаздыр!

Е'тибар — Биз нә гәдәр хошбәхтик, Гызылкүл!

(Надир пәнчәрәдән ичәри атылыр).

Надир — Бәс белә... Еј, ким вар ичәридә, ишығы нијә сөндүрмүсүнүз?

Гызылкүл — Бу саат, Надир, бу саат. Мане олма.

Надир — (ишығы јандырыр) Начинсләр, саг олун!

Дүрданә — Утанмаз, һеч көр утанырмы? Мәни евдән говур, өзү исә Гызылкүлүн јанына гачыр.

Е'тибар — Дүрданә, рича едирәм, јерсиз сөзләрини бурахасан, биз бурда јалныз өз ишимизлә мәшғулуг.

Надир — Сән бунларын ишләринә бах. Вичдансызлар.

Е'тибар — Бу нә сөздүр, Надир? Вичдансыз нијә олуруг? Бу бизим сәнәтимиздир.

Надир — Сәнәтиндир, кет башга гызлары товла, мәним арвадымы белә јоллара вадар етмә!

Е'тибар — Нечә, Гызылкүл дә сәнин арвадындыр?

Надир — Бәркә дүшсә дејәчәк ки, бу ешик дә сәнин дејил.

Гызылкүл — Надир, бу нә ахмаг сөздүр, ајыб дејилми, кечәнин бу вахтында бу нә гышгырыгдыр?

Надир — Сән сәсини кәс, телеграм вурмушам, атан кәләр, сәнинлә онун јанында данышарам.

Е'тибар — Чаным, бир мәни баша салын көрүм бу нә һәнкамәдир?

Надир — Сән әләсән, чамаат өзүнү түл-

күлүжә гојуб. Әјә... нечә күндүр сәнин гулағынын дибиндә вәзаријјәт охујурам, сән һәлә мәнән инди сорушурсан ки, бу нә һәнкамәдир?

Гызылкүл — Мәни бағышла, Надир, тәгсир мәнә олду. Е'тибардан өзүм хаһиш еләдим ки...

Надир — Һәлә демәк хаһиш дә еләми сән?

Гызылкүл — Ахы, мән зәһмәт чәкиб институт гуртармышам.

Надир — Институт гуртармышан ки, мәним намусуму тапталајасан?

Гызылкүл — Бурда намуса тохунан һеч бир шәј жохдур, бу мәним сәнәтимдир.

Надир — Кар ол, гулағым, партла, үрәјим — дејир бу мәним сәнәтимдир.

Дүрданә — Бујур, аға!

Надир — Көр нәләр ешидирәм? Артыг јетәр, кифәјәтдир! Һаны мәним чемоданларым?

(Надир өз отағына кечир. Телефон зәнк чалыр).

Гызылкүл — (јахынлашыб дәстәји көтүрүр) Мәнәм, ата, гурбан олум сәнә! Бу саат кәлирәм, Надир, атам кәлиб.

Надир — (әлиндә чемодан јан отагдан чыхыр) Лап јериндә кәлиб, гој кәлиб сәнин иштәкләрини көрсүн.

Е'тибар — Бу нечә адамдыр, көр нә гәдәр керидә галыб ки, ишләмәји намуссузлуғ һесаб едир?!

Гызылкүл — Мәнә демишди ки, бир дә ишләсән, мәнән көрмә.

(кедирләр).

Надир — Онлар һара кедирләр?

Дүрданә — Сән дә кишисән?

Надир — Мән ајрылдым, о мәним үзүмү көрмәјәчәк. Бачым Дүрданә, сән дә әл чәк белә начинсән, әл чәк, өзүнә јахшы бир оғлан тап, аилә гур. Гој галсын јана-јана.

Дүрданә — Елә билирсән гурмајачағам? Кәрәк она бир ачыг верәм ки! Хәбәрин жохдур, бунлар мәктәбдән севиширләрмиш. Мәктәбдә бунларын адларыны Лејли-Мәчнун гојмушдулар. Бура бах, јадикар олараг шәкилини дә Е'тибара бағышлајыб. Е'тибарын портфелиндән тапмышам. (шәкили Надирә көстәрир).

Надир әлиндән алмаг истәјир, Дүрданә вермир. О, зорла алмаг истәјир, Дүрданә вермир, онлар отагда әлләшән јердә. Е'тибар, Гызылкүл вә атасы Мәрдан дахил олурулар. Онлары бу вәзијјәтдә көрүб дурухурлар).

Мәрдан — Аһа, мә'лум олду. Језнә! Демәк, телеграмы вурмагда дәрдин вармыш. Утанмырсан?

Надир — Ишә дүшмәдик?! Инди һагг-һаг шәр атачағлар.

Мәрдан — Бу нә телеграмдыр вурму-сан?... «Ғәјнәтә, дурма кәл, көрүнүр мәним Гызылкүллә јашамағым баш тутмајачағ». Јахшы,

әкәр башга бир гызы севирсәнсә, сев, сәнә ким нә дејир. Амма габагча арвадыны боша, сонра.

Дүрданә — А а а а... Киши дәли олуб еј!.. О, кими семир?

Мәрдан — Сән сус, сәсини кәс, данышма! Көрмәсәјдим, јенә дә һә. Өзүм өз көзләримлә көрдүм ки... Надир, һеч кәс сәни мәчбур етмир. Истәмирсән... гызы сәнә зорла вермәмишәм ки?! Өзүн севиб алмысан... Гызым, Гызылкүл, бир күн дә гојмарам сәни бурада галасан!

Гызылкүл — Мән һара кедирәм ата, бизим ишимиз бурада јенидән башлајыр. Инди мәним гәлбимдә даһа јүксәк бир севки әмәлә кәлиб.

Надир — Көрдүн, ешитдин? Буну да мән дедим? Даһа јүксәк бир севки. Балам, мәнән нијә инчијирсиниз? О, ки, башгасыны семир.

Мәрдан — Башым чыхмыр, Гызылкүл, бу нә һәнкамәдир?

Надир — Башын чыхмаз да. Бах, ғәјнәтә, сәнин бу гызын о кишинин гызынын (Дүрданәни көстәрир) нишанлысы илә севишир. О, дәрә сәнин, бу дәрә мәним.

(Профессор, Азәј, Ғәрәнфил вә тәләбәләр кәлирләр).

Профессор — Демәк алмаз тапылыб. Гызылкүлү дә, Е'тибары да тәбрик етмәлијик. Кәлин, мәним әзиз тәләбәләрим, кәлин, сизи өпүм!

Надир — Бујурун, көрдүнүз? Һәр кәлән буну өпәчәкмиш?! Даһа әри нејләјир?

Е'тибар — Будур, јолдаш профессор, он күндүр дәрәләри, дағлары, чај кәнарларыны бир-биринә вурмушуг. Ахыр ки, гурумуш чајын кәнарындан тапдыг.

Профессор — (алмазын алмаз олуб-оламағыны јохлајыр). Алмаздыр, өзү дә ән гијмәтли алмаздыр.

Надир — Нә алмаз?

Гызылкүл — Бәли, алмаз. Мән сәнән кизләдирдим. Надир, сән мәним ишләмәјимә, експедиција илә дағlara кетмәјимә разы дејилдин. Биз Е'тибарла бирликдә ишләмәсәјдик, дағларымызын әтәјиндән бу гијмәтли мәдәни тапа билмәздик.

Е'тибар — Сиз исә, аллаһ билир нәләр фикирләширдиниз?!

Дүрданә — (Надирә) Јалан дејир, инанма?!

Надир — Јолдаш профессор, бу доғрудан алмаздыр.

Гызылкүл — Таныш олун, јолдаш профессор, бу мәним һәјат јолдашымдыр.

Надир — (профессора) Таныш олағ да... аңчаг дүзүнү дејин, бу доғрудан алмаздыр? Бунлар мәни алдатмыр ки?

Профессор — Алмаздыр, өзү дә ән гијмәтлисіндән.

Мәрдан — Надир, ешитдин, һеч утанырсан? Ханн адам хофлу олар... Тәбрик едирәм, гызым!

Профессор — (Надирә) Сиз нә гәдәр

хошбәхтсиниз. Гызылкүл мәним тәләбәләримин ән тәрбијәлиси, намуслусу вә ән бачарыгылысы иди. Мән һәмишә дүшүнәрдим ки, көрәсән бу исмәтли гыз кимин һәјатыны зијәтләндирәчәк. Сиз доғрудан да хошбәхтсиниз!...

(Надир башыны јерә дикир).

Профессор — Оғлум, Е'тибар, гызым, Гызылкүл, инди бүтүн кеологлар сизи алгышлајачаглар.

Гызылкүл — Јолдаш профессор, бу алмаз аз гала аиләмизин позулмасына сәбәб олачагды.

Аз а ј — Бәс, бизи нијә демирсән?

Гэрән фил — Сән сус!

Профессор — Сәбәб олачаг иди?

Гызылкүл — Бәли, јолдаш профессор, һәјат јолдашым Надир гысганч олдуғу үчүн мәни кеоложи кәшфијат ишләринә бурахмырды.

Профессор — Гысганчдыр? Сизи ишә бурахмырды? Чох тәәччүб?

Е'тибар — Јолдаш профессор, бу алмаз һеч дә бизә учуз отурмајыб. Аз гала ики аиләнин сәадәтини позачагды.

Аз а ј — Балам, нијә ики аиләнин, үчүнчүсүнү нијә демирсиниз?

Профессор — Нечә, аилә сәадәти? Анламырам, алмаз парлајан бир дашдыр. О аилә сәадәтини позмаз.

Надир — Билирсинизми, јолдаш профессор, мәсәлә орасындадыр ки...

Мәрдан — Күрәкән!

Профессор — Мәкәр сиз билмирсинизми гадынлар өлкәмиздә бөјүк гүввәдир. Әкәр Гызылкүл ишләмәсәјди (*Надир данышыға мане олмаг истәјир*), өлкәмиз үчүн бөјүк алмаз јатагларыны тапа билмәзди. Амма сиз онун бу хејирли ишинин гаршысына гысганчлыг чәпәри чәкмәк истәмишсиниз.

Надир — Гызылкүл, мән елә билирдим ки...

Е'тибар — Мән дә елә билирдим ки, Дүрданә сәнин јолдашындыр. Ејб етмәз, бунлар һамысы көһнәлијин бәласыдыр.

Дүрданә — Мәни бағышла, Е'тибар!

Е'тибар — Еһ, Дүрданә, Дүрданә, мән сәни чохдан бағышламышам.

Надир — Гызылкүл...

Гызылкүл — Надир, Надир... Мән аиләми севдијим кими ишим дә сеvirәм. Гој севинчимиз бәрабәр олсун!

№ 24. Финал

Пәрда

С о н

№ 1. Увертюра

Действие первое

№ 2. Песня и танец

Гызылгюль — Товарищи геологи, добро пожаловать в наши края. Сегодня отдохните, а завтра выйдем в поиск. Где же Этибар?

Гаранфил — Скоро приедет.

Гызылгюль — Ладно, отдыхайте — впереди много работы. Эти горы — неисчерпаемый клад.

Надир — (входит поспешно) Гызылгюль, Гызылгюль! Где же ты, Гызылгюль?!

Гызылгюль — Познакомься. Геологи — мои институтские товарищи.

Надир — Здравствуйте, товарищи! Добро пожаловать. Не было печали... Опять геологическая разведка?! Гызылгюль, учти, я не позволю тебе лазить вместе с ними по горам и долам.

Гызылгюль — Но ведь я окончила институт, Надир. Это моя профессия.

Надир — Ну и что? Не хватало только того, чтобы ты с этими проходимцами начала искать какие-то камни и ночевать, где попало.

Гызылгюль — Потихе, Надир, ведь товарищи могут услышать.

Уходят. Появляются Азай и Гаранфил.

Азай — И не думай, пожалуйста, что я приехал сюда из-за тебя. Нет. Я приехал отдохнуть и закончить свою научную работу о грызунах.

Гаранфил — Значит, какие-то мыши дороже тебе, чем я.

Азай — Ну нет, не совсем так. Я, дорогая, правду говоря, приехал и из-за тебя, и из-за мышей.

Гаранфил — Нечего оправдываться. Слово не воробей, вылетит — не поймаешь.

Азай — Ты же прекрасно знаешь, что мыши и ты для меня одинаково дороги.

Гаранфил — Азай, видишь вон там зеленое поле?

Азай — Если бы не грызуны, это поле было бы еще лучше.

Гаранфил — Да хватит тебе сводить все к этим грязным мышам.

Азай — Как, как? Как ты сказала? Ты же допустила экономическую ошибку. Если бы не мыши, не было бы мне научным работником.

Гаранфил — Азай, хватит тебе морочить мне голову. Что ты хотел сказать?

№ 3. Дуэт Азая и Гаранфила

Азай — Гаранфил, ты позволишь любить тебя только мне.

Гаранфил — Вы мечтаете о слишком большом счастье. К сожалению, это очень трудная проблема.

Азай — Почему же? И совсем не трудная.

Гаранфил — А вот и Этибар. Знакомься. Мышиный король.

Этибар направляется к Азаю.

Азай — (Гаранфил). Благодарю (Протягивает руку Этибару). Азай.

Этибар — Вы зоолог? Но я вас часто встречал в институте геологии!

Азай — Верно. Я ходил туда срывать цветы своей неувыдающей любви. (Показывает на Гаранфила).

Смех.

Этибар — Слишком длинно. Короче, кого вы там искали?

Азай — Будущую половину.

Гаранфил — Какую такую еще половину?

Азай — Не обращай внимания. Это мужской разговор.

Гаранфил — Как это половина? С каких пор я стала вашей половиной?

Азай — А я не о вас говорю, я о другой девушке.

Гаранфил — Значит, любишь другую? Меня не любишь? Спасибо, и не стыдно тебе?

Азай — Любишь — плохо, не любишь — тоже. Чтобы понять этих девушек, нужно бы взять уроки у моей бабушки.

Этибар — Гаранфил, ты все такая же шутница. А где Дурдане?

Гаранфил — Я сейчас найду твою Дурдане и сообщу ей о твоём приезде.

Гаранфил и Азай уходят.

Гызылгюль — (появляется) Этибар!

Этибар — Я рад вас видеть, Гызылгюль!

Гызылгюль — Я тоже рада. Добро пожаловать в наши края. Я так обрадовалась, когда позвонила Гаранфилу, и тут же прибежала... Если бы вы знали, как я рада вашему приезду. Теперь мы вместе выясним, что это за камень.

Этибар — Да, этот камень меня тоже очень интересует. Я тут же, как получил письмо от Гаранфила, устроил все свои дела и приехал к вам сюда.

Гызылгюль — Открытие залежей такого камня еще раз подтвердит о богатстве недр Азербайджана. Вот, я принесла вам, смотрите (показывает ему камень).

Этибар — Где вы нашли его?

Гызылгюль — Видите, там на склоне горы вход в пещеру? Под ним проходит высохшее русло реки. Этот камень я нашла там.

Этибар — Вы завтра же должны показать мне это место. Откладывать не к чему.

Дурдане, проходя мимо, замечает их. Скрывшись за деревом, прислушивается.

Дурдане — Ого... Это что такое?! Только приехал и сразу Гызылгюль...

Этибар — Так где же и когда я завтра увижу вас, Гызылгюль?

Гызылгюль — В 8, у той самой пещеры.

Дурдане — Вдобавок еще и свидание назначают друг другу.

Гызылгюль — Только муж об этом не должен знать.

Этибар — А вы разве замужем?

Гызылгюль — Вот уж два года. Несмотря на интеллигентность, он очень ревнив. Не разрешает мне работать. Говорит, или я, или геология. Никак не могу объяснить ему, что к чему.

Этибар — Познакомьте меня с ним. Может, мне удастся пристыдить его.

Гызылгюль — Обязательно познакомлю. Ну, до завтра.

Этибар — Значит, в 8.

Уходят.

Дурдане — Шила в мешке не утаишь. Все ясно. Они любят друг друга.

Входит Надир.

Надир — Гызылгюль, Гызылгюль!

Дурдане — Странные вы все мужчины.

Надир — Что ты хочешь сказать? Очень уж таинственно глядишь.

Дурдане — Да, таинственно. А почему бы и нет? Ты думаешь, твоя жена не скрывает никаких тайн?

Надир — О чем это ты?

Дурдане — О ком, ты хочешь сказать. О Гызылгюль, конечно, о ее ласковых речах.

Надир — Да что ты все виляешь? Говори уж.

Дурдане — Твоя жена Гызылгюль, чтоб ей пусто было...

Надир — Не тяни же. Говори, говори...

Дурдане — Видно, у них это старое чувство...

Надир — У кого?!

Дурдане — У Гызылгюль и Этибара. Да, да, только что здесь они договорились о встрече на склоне той горы. Любят друг друга. И о встрече договорились.

Надир — Замолчи! Мне дурно. Боже, для чего мне эта культура? Скажу что-нибудь, скажут, что ты ведь интеллигентный человек. Буду молчать — давление поднимется.

Дурдане — А вот и Этибар идет. Гляди, вот он твой соперник.

Надир уходит, появляется Этибар

Этибар — Здравствуй, Дурдане. Где же это ты скрываешься? Никак не могу найти. Гаранфил разве тебя не видел?

Дурдане — А меня для чего ты ищешь? Любимую-то уже нашел.

Этибар — Постой, постой. Кто это моя любимая?

Дурдане — Сам отлично знаешь (уходит).

Этибар — Дурдане, послушай, да постой же... (уходит).

Появляются Азай и Гаранфил.

Азай — Я знаю животный мир как свои пять пальцев... Я знаю человеческую анатомию как зоологию. Я всегда получал четверки. А ты простую любовь не можешь понять.

Гаранфил — Любовь ты придумал из своей пустой головы.

Азай — Значит, я гений, если смог открыть такое классическое понятие, как любовь.

Надир — (появляется). Ах, Гызылгюль, Гызылгюль...

Азай — Это муж Гызылгюль. Разве не любовь к жене превратила его в Меджнуна? Боюсь, моя красота и тебя сведет с ума.

Гаранфил — Не бойся. Ты сам уже сошел с ума...

Азай — Это не от дум о тебе. Меня свели с ума мыши.

Гаранфил — Несчастный отец, имеющий такого сына. Необученные коты ловят мышей лучше тебя.

Азай — Ты против дарвинизма. Тебя не устраивает зоологическая наука? Мне стыдно за тебя. А еще геолог.

Гаранфил — Прошу, не портить мне отдыха. Я иду на танцы.

Азай — Можете идти! Все девушки мечтают перекинуться со мной парой слов, а вы...

Гаранфил — Это меня не касается. Прощайте. Итак уже потеряла несколько минут на пустые разговоры с вами. Прощайте, мышиный король!!!

№ 4. Вальс Гаранфил

Надир — (появляется). Здравствуйте, товарищ Этибар. Закурить не найдется?

Этибар — Здравствуйте. Откуда вы меня знаете?

Надир — Героев знают все. Особенно таких молодых. Вас же все девушки знают.

Этибар — Но вы же не девушка.

Надир — А парни обо всем узнают у девушек. Любите кого-нибудь?

Этибар — А как же без любви?

Надир — Любимая-то красивая?

Этибар — Это не то слово. Она у меня гызылгюль — роза

Надир — Кажется, все проясняется. А она вас любит?

Этибар — Безмерно.

Надир — Значит, она любит вас даже больше чем мужа?

Этибар — Она не замужем.

Надир — Она вас обманула. (В сторону). Поторопился. Вы говорите, нет у нее мужа?

Этибар — Нет. Но...

Надир — Вы тоже любите ее?

Этибар — Она — мой гызылгюль, моя роза.

Надир — Оглохнуть бы мне, ослепнуть бы мне, онеметь бы мне. Она его гызылгюль?!

Этибар — Чем вы так удивлены? Сам-то я разве плох?

Надир — Да нет, я просто так. А можно увидеть вашу девушку?

Этибар — Конечно. Я познакомлю вас.

Надир — Цветы эти ей предназначаются?

Этибар — Да, ей. Обижена она на меня за что-то.

Надир — Это от любви. Значит, и с вами она ссорится?

Этибар — Что вы сказали? Простите, мне некогда, меня ждут. До свидания.

Надир — До свидания. Оглохнуть бы мне, ослепнуть бы мне. Моя жена любит другого.

Надир уходит, появляется Дурдане.

Этибар — Ты, как всегда, верна своим привычкам, Дурдане. Трижды на дню ты ссорилась со мной, а я ежедневно покупаю цветы на 5 рублей и мирюсь с тобой. Хотя бы здесь не вводи меня в расходы.

Дурдане — Не бойся, есть выход: женись на Гызылгюль и освободишься от лишних затрат.

Этибар — Я приехал сюда отдохнуть, а не жениться.

Дурдане — Все ясно. Значит, не за мной ты приехал?!

Этибар — Поверь, дорогая, ты для меня прекрасней этих цветов.

Дурдане — Не на такую попал. Не верю.

Этибар — Послушай, ведь я только-только приехал. Ну, пусть хоть час спокойно пройдет.

Дурдане — Ты не любишь меня, любишь другую. Назначили свидание. Завтра встретись. А я...

Этибар — Ну что мне делать, как заставить тебя поверить.

№ 5. Ария Этибара

Появляется Гызылгюль.

Этибар — Гызылгюль, вы ведь знаете Дурдане...

Гызылгюль — Знаю. А что случилось?

Этибар — Почему-то обижена она на

меня.

Гызылгюль — Обижена? Отчего же?

Этибар — Не знаю. Что-то ей сказали, наверное.

Гызылгюль — А что ей могли сказать? Она же любит вас.

Проходящий мимо Надир видит их.

Надир — Уже помирились.

Этибар — Говорю ей, не могу любить я другую, люблю только тебя, нет прекрасней тебя на свете. (Уходят).

Надир — Вот тебе раз. Без всякого стеснения кружит голову чужой жене. Что же мне делать? О, боже, отчего я интеллигентный человек. Что же мне делать? Ах Гызылгюль, Гызылгюль!... И что за напасть такая.

№ 6. Жалоба Надира

(вальс, девушки танцуют)

Надир — Значит, не быть нам хорошими женщинами???

Занавес

Действие второе

№ 7. Этибар описывает природу

Отвесные скалы, зеленые лужайки — вокруг очень красиво. Геологи выходят на разведку.

Этибар — Гаранфил, тот склон горы — твой участок. Пойдем, покажу, где нужно копать. Где же осталась Гызылгюль?

Гаранфил — Видно, современный Отелло устроил ей сцену ревности.

Этибар — Ладно, Джульетта, ты хотя бы пока погоди со своим Ромео.

Гаранфил — Не пойму что-то.

Этибар — То есть оставь любовь на потом.

Гаранфил — А ты не приписывай насильно мне Азая. Я никого не люблю.

Этибар — Если так, ты допускаешь ошибку.

Гаранфил — Вообще я не знаю, что такое любовь.

Этибар — Итак, дела Азая плохи. Бедняжка вчера умолял, чтобы я уговорил тебя. А ты даже не знаешь, что такое любовь. Нужно сообщить ему, чтобы не надеялся. Пусть пощит другую.

Гаранфил — Ты не спеши. Не надо ему ничего говорить. Вдруг он подумает, что я на самом деле не люблю его. Ладно, пойдем, покажи мне мой участок. Если увидишь Азая, скажи, что я...

Этибар — Нет, не скажу, где ты. И не проси. Ведь ты его не любишь.

Гаранфил — Ты совсем не понимаешь шуток.

Этибар — А когда ты шутила?
 Гаранфил — Когда о любви говорила.
 Этибар — Но ведь ты и не знаешь, что это такое.

№ 8. Сцена (Гаранфил и Этибар)

Этибар и Гаранфил уходят, появляется Азай.
 Азай — Джульетта! (Идет за ними).
 Надир и Дурдане украдкой появляются на сцене.

№ 9. Выход Надира

Надир — Ослепнуть бы мне. Выхода нет. Сегодня же развожусь. Ты видела, кто первым начал обниматься?

Дурдане — Твоя во всем виновата.
 Надир — Ах, чтоб им пусто было. Не моя разве нас превратила в теней?
 Дурдане — Нет, Этибар во всем виноват.

Надир — Сядем-ка. Гызылгюль виновата.
 Дурдане — Этибар.
 Надир — Нет, Гызылгюль.
 Дурдане — Нет, Этибар.

Надир — Дурдане, если они пошли купаться, то почему выбрали этот высохший ручей, оставив столько горных рек?

Дурдане — Наверное, решили позагорать перед купанием.

Надир — Ах, Гызылгюль, Гызылгюль... Чтобы тебе так обгореть, чтобы...

Дурдане — И не совестно Гызылгюль с чужим человеком гулять по горам.

Надир — А Этибару совестно?

Дурдане — При чем тут Этибар? Во всем Гызылгюль виновата.

Надир — Ах, «бедный» Этибар, чтоб его!.. Оба они виноваты. Дрова рубят и топор и дровосек... Дурдане, а почему они с кирками?

Дурдане — Ты что не знаешь историю Фархада и Ширин? Когда любовь разгорится вовсю, примутся рушить скалы.

Надир — Оглохнуть бы мне. Так чего же мы стоим?

Дурдане — Ложись! Кто-то идет.

Надир — Будь проклята ты, Дездемона. Хороший пример ты показала женщинам. Покойный отец еще говорил мне: Надир, не женись на красавице. Женившись, ни дня тебе, ни ночи спокойной не будет.

Дурдане — Неправда это. Разве я не красива? А пойду я с чужим человеком купаться?

Надир — Ладно, ладно. Заладила, тоже мне, купаться.

Дурдане — Что, тоже мне. Неправда я что ли?

Гызылгюль — (появляется с ребенком на руках). Не шевелитесь! (Смеется). Надир, ради бога, поддержи ребенка. Мне на час нужно уйти.

Надир — Гызылгюль, разве ты только что не была там?

Гызылгюль — Не шевелитесь, стойте, сейчас я вас сфотографирую на память.

№ 10. Сцена (Гызылгюль, Дурдане и Надир)

Надир — Мы тебя искали.

Дурдане — Да, да.

Надир — Что мне делать с ребенком?

Дурдане — Да что же это такое?

Надир — Погоди же, имей терпение... Спасибо, Гызылгюль!

Гызылгюль — Не стоит. Руки разболелись — с утра держу ребенка, а теперь ты поддержи, но не мучь его...

Надир — А как быть, если заплачет?

Гызылгюль — Чуть не забыла — возьми вот, молоко. Ну я пошла.

Надир — Ну и атака.

Дурдане — Выхода нет. Сегодня же найди Этибара и расскажи ему все.

Надир — Что все?

Дурдане — Скажи ему, что его любимая — твоя жена. Может, ему она говорит, что не замужем.

Надир — Ты молодец, Дурдане. Сегодня же найду его и все раскрою. Ага, вот и сам он возвращается.

Дурдане — Я уйду, не то он еще начнет подозревать что-нибудь.

Надир — Ты возьми ребенка и спрячься в сторонке.

Дурдане — Ты только не дерись.

Надир — Да что ты, ты же знаешь меня.

Дурдане уходит с ребенком на руках. Появляется Этибар.

Этибар — Где же запропастилась Гызылгюль?

Дурдане — Соскучился. Никак не могут найти друг друга.

Надир — Пусть поскучает, пусть поймет, что значит, скучать.

Надир — (Идет навстречу Этибару). Здравствуйте, старый друг!

Этибар — Здравствуй!

Надир — Знаете ли... Ведь мы с вами интеллигентные люди.

Этибар — Несомненно.

Надир — Иногда, правда, и культурный человек совершает некультурные поступки.

Этибар — Может быть. Но я не знаю, о ком вы говорите.

Надир — Да хотя бы о себе. Иногда видишь, друг начинает увиваться за женой друга.

Этибар — По-моему, это просто непорочность.

Надир — Вот это мне нравится. Но дело в том, что, быть может, вы сами...

Этибар — Что-то не пойму я вас.

Надир — Не всякий может понять меня, особенно такие, как вы... Не то. Я хочу сказать,

что любимая вами женщина — моя жена.

Этибар — Моя любимая ваша жена?

Надир — Да, да. Вот уже два года. И ребенок у нас есть.

Этибар — Не могу поверить. Вы о ком говорите?

Надир — О вашей розе — гызылгюль.

Этибар — Ах, да.

Надир — Да, да. Мы с нею женаты уже два года. Поверь, если бы не ребенок, я и дня бы после этого не жил с нею.

Этибар — *(укоризненно в сторону)*. О Дурдане, Дурдане... Значит, она меня обманула. Вот почему она избегает встреч со мной. Замужем. Неверная. *(Надиру)*. Благодарю вас. Очень признателен. Вы должны простить меня — я не любил бы ее столь горячо, если бы знал, что она замужем.

Надир — Вы ее очень любите?

Этибар — Больше жизни. Разлука с нею равноценна смерти.

Надир — Видите, как вы обманулись?

Этибар — Вижу.

Надир — Ну что ж, прощайте *(уходит)*.

№ 11. Ария Этибара

Дурдане — *(Появляется с ребенком на руках)*. Как я ошиблась, полюбив тебя!

Этибар — Да, ты права. И не совестно тебе? *(Смотрит на ребенка)*.

Дурдане — Еще как стыдно — полюбить такого как ты!

Этибар — Ты все скрывала от меня.

Дурдане — Но тебе же все рассказали.

Этибар — Да, рассказали. Разве можно скрывать такое? *(Указывает на ребенка)*.

Этибар — Кто отец этого ребенка?

Дурдане — Надир. А что?

Этибар — Эх, Дурдане, Дурдане... *(уходит)*.

Дурдане — Этибар, погоди, постой!

№ 12. Песня Дурдане

Появляются Азай и Гаранфил.

Азай — Счастливцев Ромео, ведь его любила Джульетта.

Гаранфил — Что это опять ты вспомнил Ромео?

Азай — Как же не вспоминать его? Трудно, очень трудно объясниться в любви. Не пойму только, что здесь непонятного.

Гаранфил — Кого это ты любишь?

Азай — Себя. Не любя себя, другого не полюбишь.

Гаранфил — Я не знаю, что это за понятие любовь.

Азай — Любовь не понятие, товарищ геолог, а чувство.

Гаранфил — С кем это вы шепчетесь там?

Азай — С мышатами, понятно.

Гаранфил — Ха-ха-ха... Мыши не говорят.

Азай — Почему же? Они понятливее непонятливых любящих.

Гаранфил — Думайте, о чем говорите. Вас здесь никто не любит.

Азай — Как никто? А я сам?

Гаранфил — Вы любите меня?!

Азай — Нет, себя. Ибо единственное мыслящее существо здесь — я сам.

Гаранфил — Ах вот как!

Азай — Послушай, Гаранфил, не мучь меня. Давай встретимся сегодня на танцплощадке.

Гаранфил — Простите?!

№ 13. Дуэт Гаранфил и Азай

Гаранфил — Ничего не поняла.

Азай — Ну что здесь непонятного? Люблю.

Гаранфил — А я вам говорю, что я не способна любить. Вернее, не интересуюсь этим.

Азай — Это относится только ко мне?

Гаранфил — Нет. Я вообще ненавижу мужской пол.

Азай — Так что же прикажешь, уйти?

Гаранфил — Советую полюбить такую девушку, которая полюбила бы вас.

Азай — Боже мой, что же может быть легче. Так много девушек прекрасных. Прощайте. Я пойду. Меня ждут. *(Отходит. Видит, что Гаранфил безразлична к его уходу — возвращается)*. Прощайте. *(Прячется)*.

Гаранфил — Ушел?! Что я наделала? *(Оглядывается вокруг)*. Я же люблю его. Вдруг он поверил и ушел совсем. Азай! Азай!

Азай — *(Выходит из-за укрытия)*. Слушаю вас, Гаранфил. Только поскорее, я спешу.

№ 13 следует повторить, при этом Гаранфил и Азай меняются партиями.

Занавес

Действие третье

I-я картина

№ 14. Вступление

Комната Этибара. Гызылгюль рассматривает образцы пород. Азай заглядывает в окно.

Азай — Гызылгюль, удалось тебе узнать что-нибудь?

Гызылгюль — Я больше часа говорила с ней. Она сказала, что даже во сне не любила тебя и может дать об этом письменное подтверждение.

Азай — Горе мне. Я-то надеялся, что может быть, во сне она меня полюбит. Значит, официальный отвод кандидатуры?

Гызылгюль — Она просила передать тебе это письмо и еще сказала, чтобы ты не подсылал к ней никаких послов.

Азай — Ничего не понимаю. Гызылгюль, прошу, прочти, что здесь написано, я, кажется, читаю не так.

Гызылгюль — Слушай. *(читает)*. «Мой дорогой!»

Азай — Ты шутишь, или это на самом деле так написано?

Гызылгюль — Так написано. Но, может быть, это просто так. Как бы то ни было, это обращено к тебе. *(Продолжает читать)*. «Не верь всему тому, что говорилось тебе устно. Письменно же я заявляю, что люблю только тебя, только тебя». Понял?!

Азай — Только меня? Только меня? *Хочет расцеловать Гызылгюль, но останавливается*.

Гызылгюль — Азай, что с тобой? Что случилось?

Азай — Послушай, я вчера написал Гаранфил письмо, что разлюбил ее. Что же теперь будет? Я побегу искать ее.

Азай убегает. Появляется грустный Этибар.

Гызылгюль — Ну как?

Этибар — Ни в одной из найденных пород ничего похожего на алмазы. Напрасно только телеграфировал профессору, он сегодня же нагрянет сюда с целой бригадой.

Гызылгюль — А то, что мы вчера нашли в пещере?

Этибар — Только что я рассматривал их — ничего. Мы опозорены. Что мы скажем профессору?

Гызылгюль — Уже 10 часов. Этибар, я ухожу. Если будут новости, позвоните. Да, вот фотокарточки, чуть не забыла.

Этибар — А анкета?

Гызылгюль — Анкету же я вчера вам отдала.

Этибар — Ладно, отошлю в институт, а дня через два получим ответ, что вы тоже стали научным сотрудником.

Гызылгюль — Спокойной ночи, Этибар. Буду ждать, пока не дождусь и спать не смогу.

Дурдане — *(появляется в дверях)*. Жди, жди, не спи.

Гызылгюль — А вот и Дурдане.

Дурдане — Три года я считала тебя другом!

Гызылгюль — В чем дело, Дурдане?

Дурдане — У тебя же есть муж.

Гызылгюль — Я знаю об этом.

Дурдане — Та, у кого есть муж, не любит другого.

Гызылгюль — И это знаю. *(Смеется)*. Но кто же не полюбит такого парня, как Этибар.

Дурдане — Берн его, дарю.

Гызылгюль — Благодарю. До свидания.

Дурдане — *(Этибару)*. Неблагодарный, неверный, изменник. Что стоишь, потупившись? Как будто меня и нет здесь. Конечно, я же не

Гызылгюль. Все эти камни — повод. Вы любите друг друга. Какая же еще бывает любовь? Смеетесь, хохочете. Назначаете встречи. Гуляете по горам, вдоль рек, навещаетесь в пещеры. А потом скалы крушите. Читал, наверное, легенду о Фархаде и Ширин? Приворожила она тебя что ли?

Этибар — Я прошу оставить меня.

Дурдане — Конечно. Прошу прощения. *(Видит на столе фотокарточки Гызылгюль, берет и прячет их)*. Красавица. Понадобится.

Этибар — Что подумают, если увидят вас здесь в такой поздний час?

Дурдане — Гонишь меня?

Этибар — Будет лучше, если уйдете. Эх, Дурдане, Дурдане... Как я любил тебя, а ты...

Дурдане — Что я?

Этибар — Дурдане. *(Хочет обнять ее)*. Нет, уходи. Муж твой ревнивый.

Дурдане — Муж? Еще иронизирует. Что ж, думаешь замуж не выйду? Знаю, знаю, Гызылгюль ждет тебя. Бессовестный. *(Уходит)*.

Этибар — Странно ведет она себя. Будто я виноват.

Появляется Надир.

Надир — Послушай, дорогой, предупреждаю тебя в последний раз, оставь мою жену в покое. Ты вынуждаешь меня развестись, разрушить семью, но у нас ведь ребенок.

Этибар — Да, к сожалению. Но что я могу поделать? Ваша жена не оставляет меня в покое. Только что она была здесь.

Надир — Знаю.

Этибар — Я сказал ей решительно, чтобы она не приходила сюда. Сказал, что вы очень ревнивы.

Надир — И вовсе я не ревнивый. Я интеллигентный человек. Но ведь какой-никакой я мужчина.

Этибар — Но мы ведь любили друг друга до вас еще.

Надир — Любили? Оглохнуть бы мне. И продолжаете любить?

Этибар — Так просто что-ли разлюбить?

Надир — Одним словом, предупреждаю, если еще раз увижу вас вместе, развожусь. Я еще покажу, каков я. *(Уходя, сталкивается с Гаранфил)*. И ты, Гаранфил, ходишь сюда?

Гаранфил — А почему бы мне не ходить? Не дай бог, дня без Этибара.

Надир — Да, что это такое? Взбеленились что ли все девушки?

№ 15. Жалоба Надира

Гаранфил — *(Этибару)*. Смотри, что он пишет. Пишет, что разлюбил меня. Он принял всерьез мои шутки. Этибар, ты должен помирить нас.

Этибар — У меня есть поважнее дела.

Гаранфил — Спасибо. Что может быть важнее нашей любви?

Этибар — Голубушка, здесь вам не Дворец бракосочетания. Дайте же работать... (Рассматривает пробы камней). Гаранфил, Гаранфил, нашел алмаз. Нашел...

Появляется Азай.

Азай — (Из окна). Что нашел?

Этибар — Алмаз. Бегу сообщить Гызылгюль. Нашел. Нашел. (Уходит).

Азай — Верни-ка мне, Гаранфил, мое письмо. Вот это мое, а то писал не я. Значит, ты любишь меня?

Гаранфил кивает.

Азай — Что это ты, оставив маленький язык, качаешь целой головой? Да или нет?!

Гаранфил — Я же ответила.

Азай — Я не понял. Скажи, любишь, не любишь.

Гаранфил — Снова начинаешь? Не люблю. Сколько раз повторять одно и то же?

Азай — Ну, скажу я, между вашими устными и письменными мыслями великое противоречие.

Гаранфил — Противоречия — закон жизни.

Азай — Прошу ответить мне окончательно.

Гаранфил — Я уже ответила.

Азай — Следовательно, нет. Мне это и нужно было.

Гаранфил — Как? Значит, не любишь?

Азай — Не люблю, не люблю, не люблю...

Гаранфил — Это же противоречие.

Азай — Закон жизни.

Гаранфил — Но ведь ты сам говорил...

№ 16. Дуэт Азая и Гаранфил

Во время их танца появляется профессор с группой студентов. Смеются.

Профессор — Этибар — это ты?

Гаранфил — А, товарищ профессор. Наконец-то прибыли.

Профессор — Но почему нас никто не встречал.

Гаранфил — Честное слово, профессор, ни минуты свободного времени.

Азай — Да, да, она права.

Профессор — Вижу, вижу. Много у вас работы. Важной притом. Но где же Этибар?

Азай — Этибар? Этибар с воплями нашел, нашел, побежал к Гызылгюль.

Профессор — Так значит, алмаз найден. Отведите меня к ним. Я должен сейчас же их поздравить.

Профессор со своими помощниками выходят. Гаранфил останавливает собравшегося уйти с ними Азая.

Гаранфил — Азай!
Азай — Что?

№ 17. Песня Гаранфил и Азая

Занавес.

2-я картина

№ 18. Вступление

Гызылгюль у себя дома укладывает ребенка.

№ 19. Колыбельная Гызылгюль

Гызылгюль — Где это Надир запропастился?

Гызылгюль с ребенком проходит в смежную комнату. Немного погодя, входит Надир.

№ 20. Выход Надира

Надир собирается снять пальто. В окне появляется Дурдане.

Дурдане — Он не приходил сюда?

Надир — Кто?

Дурдане — Этибар.

Надир — С какой стати?

Дурдане — С той самой.

Надир — Я не понимаю твоих намеков.

Дурдане — Да договорились они. Этибар должен прийти сюда.

Надир — Оглохнуть бы мне. Тише... Идет.

Прячутся.

Гызылгюль — (Выходит из соседней комнаты) Надир! Где он, пропал?! (Раскрывает окно, выглядывает). Какая чудесная ночь.

Дурдане — Слышишь. Ждет его.

Надир — А, может быть, меня она ждет. Спрошу-ка.

Дурдане — Ложись.

№ 21. Ария Гызылгюль. «Весенняя песня».

Гызылгюль садится на диван, читает книгу. Засыпает.

№ 22. Сцена свидания

Дурдане — Вот он, Этибар. Гляди, как спешит. Поезд прибывает на второй путь.

Надир — Он самый. Вот негодный. Бежит.

Сгук в дверь. Гызылгюль просыпается, идет открывать дверь.

№ 23. Сцена (находят алмаз)

Этибар — Нашел, нашел.

Гызылгюль — Что?

Этибар — Алмаз.

Гызылгюль — Алмаз? *(Берет у него и рассматривает)*. Похож. Кажется, на самом деле алмаз. Давай поглядим в темноте — алмаз ведь светится в темноте. Выключите свет.

Свет гаснет.

Гызылгюль — Вы правы. Поздравляю. Это алмаз.

Этибар — Какие мы счастливые, Гызылгюль.

Надир влезает в комнату через окно.

Надир — Так-так. Кто здесь есть? Почему темно?

Гызылгюль — Сейчас, Надир, сейчас. Не мешай.

Надир — *(включает свет)*. Бессовестные. И не стыдно вам?

Дурдане — Бесстыдник. Меня гонит из дому, а сам бежит к Гызылгюль.

Этибар — Дурдане, прошу прекратить эти лишние разговоры. Мы здесь заняты делом.

Надир — Видим, чем вы заняты. бессовестные.

Этибар — Что это значит, Надир? Почему мы бессовестные? Такая наша специальность.

Надир — Специальность? Специализируйся на других женщинах. Нечего мою жену соблазнять.

Этибар — Как? И Гызылгюль твоя жена?

Надир — Может, и дом этот, скажешь, не мой.

Гызылгюль — Что за глупые разговоры, Надир? Не совестно тебе? Что за шум в такой поздний час?

Надир — Ты замолчи. Я уже телеграфировал. Скоро отец твой будет здесь. Тогда и поговорим.

Этибар — Да объясните вы, наконец, что здесь происходит.

Надир — Клянусь честью, все стали слишком уж хитрыми. Послушай, голубчик, сколько дней подряд я твержу тебе одно и то же, а ты до сих пор не понял, что происходит.

Гызылгюль — Извини, Надир, но виновата я. Я попросила Этибара...

Надир — Ты еще и умоляла его?!

Гызылгюль — Но ведь с каким трудом я окончила институт.

Надир — Это что же, тебя в институте учили топтать мою честь?

Гызылгюль — Я не вижу никакой причины для обид. Такова моя профессия.

Надир — Оглохнуть бы мне. Почему не останавливается мое сердце. Так значит, это твоя профессия?

Дурдане — Слышишь, слышишь?!

Надир — Что я узнал? Ну все, хватит. Где мои чемоданы? *(Надир проходит в свою комнату)*

Звонит телефон.

Гызылгюль — *(Подходит к телефону)*. Да, это я, папочка. Сейчас прибегу. Надир, приехал отец.

Надир — *(Выходит из смежной комнаты с чемоданами)*. Очень вовремя он приехал. Пусть воочию убедится в твоих делишках.

Этибар — Что это за человек такой? Какой он отсталый. Работу считает бесчестьем.

Гызылгюль — Он говорил, что если я начну работать, все кончено.

Уходят.

Надир — Куда они пошли?

Дурдане — И ты называешь себя мужчиной?

Надир — Все. Мы уже в разводе. Не увидит она меня никогда. Сестрица, и ты прогони этого обманщика, найди себе хорошего парня. Пусть потом бьет себя по голове от обиды.

Дурдане — Думаешь, не сделаю? Я должна отомстить ему за все. Ты не знаешь, они, оказывается, любят друг друга еще со школьной скамьи. Оказывается их тогда еще прозвали Лейли и Меджнун. Погляди-ка, на память ему и фотокарточку свою подарила. Я нашла ее у него на столе. *(Показывает фотокарточку Надиру)*.

Надир хочет забрать ее, но Дурдане не отдает. Надир хочет отобрать силой. Во время их борьбы в комнату входят Этибар, Гызылгюль и ее отец Мардан. При виде борющихся, останавливаются удивленные.

Мардан — Все ясно. Вот почему, зятек, ты подал телеграмму? И не стыдно тебе?

Надир — Вот тебе раз. Без вины виноватый. Иди, докажи теперь что-нибудь.

Мардан — Что это за телеграмма? «Немедленно приезжай. Видимо, мы с Гызылгюль разойдемся». Любишь другую, люби на здоровье, но уж, оформи сначала развод с законной женой.

Дурдане — А... а... а... Что он рехнулся что ли? Кого это он любит?

Мардан — Ты помалкивай! Замолчи. Я сам все видел... Надир, никто тебя не принуждал жениться на моей дочери, никто и не настаивает, чтобы вы оставались вместе. Гызылгюль, я тебя заберу с собой.

Гызылгюль — Отец, я не смогу поехать. Здесь остается моя самая большая страсть.

Надир — Слышали? Это тоже я говорю? Большая страсть! Почему вы на меня обижаетесь? Она же любит другого.

Мардан — Ничего не понимаю. Гызылгюль, что здесь происходит?

Надир — Не поймешь. Послушай, дорогой тесть, вот эта твоя дочь и вот этот нареченный вот этой девушки любят друг друга. По горам, по долам, по рекам, по пещерам, по логовам с утра до поздней ночи все вместе и вместе.

Входят профессор, Азай, Гаранфил и студенты.

Профессор — Значит, нашли алмазы. Друзья, поздравьте Гызылгюль и Этибара. Подойдите ко мне. Мои любимые ученики, пойдите, я вас расцелую.

Надир — Пожалуйста, видите? Каждый прохожий будет целовать ее. А что же мужу останется?

Этибар — Вот, профессор, глядите. Десять дней обшаривали все уголки и, наконец, нашли у русла высохшей реки.

Профессор — (*Обследует алмаз*). Алмаз. Это он. И самый лучший.

Надир — Что еще за алмаз?

Гызылгюль — Обычный алмаз. Я скрыла от тебя, Надир, ведь ты был против моей работы в экспедиции. Если бы мы с Этибаром не взялись за это дело, вряд ли были бы открыты эти алмазные россыпи.

Этибар — А вы, бог знает, что думали!

Дурдане — Не верь, они обманывают!

Надир — Товарищ профессор, скажите, это и в самом деле алмаз?

Гызылгюль — Познакомьтесь, профессор, это мой муж.

Надир — Ну что ж, будем знакомы. Однако все же алмаз это или нет? Не обманывают ли они меня?

Профессор — Это алмаз. И из лучших.

Мардан — Слышишь, Надир? Не совестно тебе? Что за шум ты поднял на весь свет? А тебя, дочка, поздравляю.

Профессор — Должен сказать вам, вы очень счастливы. Гызылгюль среди моих студентов была самой воспитанной, скромной и умной. Я всегда думал, кому она достанется в жены. Вам очень повезло.

Надир потупился.

Профессор — Этибар, сынок, Гызылгюль, все мы сейчас будем чествовать вас.

Гызылгюль — Профессор, этот алмаз чуть не разрушил мою семью.

Азай — Скажи о нас тоже.

Гаранфил — Молчи уж.

Профессор — При чем тут семья?

Гызылгюль — Да, представьте, профессор, мой муж очень ревнив и поэтому не отпускал меня в разведку.

Профессор — Ревнив? Удивительно.

Этибар — Профессор, я должен сказать, что этот алмаз чуть не стал причиной разрушения и второй семьи.

Азай — Ну, почему вы говорите только о себе? А мы? А наша семья, что не семья, что ли?

Профессор — Не понимаю. Алмаз — это минерал, очень родственный графиту. При чем ваши семьи тут?

Надир — Видите ли, товарищ профессор, дело в том, что...

Мардан — Зятек!!

Профессор — Разве вам до сего времени не известно, что женщины в нашей стране — огромная сила. Если бы Гызылгюль не работала (*Надир хочет прервать его*), то открытие этих алмазных россыпей затянулось бы на неизвестное время. А вы мешали ей своей ненужной ревностью.

Надир — Гызылгюль, я думал...

Этибар — А я думал, что Дурдане твоя жена. Впрочем, все хорошо, что хорошо кончается.

Дурдане — Ты прости меня, Этибар.

Этибар — Я тебя давно простил.

Надир — Гызылгюль...

Гызылгюль — Ну теперь ты понял, что я должна работать?

№ 24. Финал

Занавес.

К о н е ц

МҮНДЭРИЧАТ

	Сәһ.
1. Увертүра	7
БИРИНЧИ ПЭРДЭ	
2. Маһны вә рәгс	10
3. Азај илә Гәрәнфилин дуети	14
4. Гәрәнфилин валсы	19
5. Е'тибарын аријасы	23
6. Надинин шикајәти	27
ИКИНЧИ ПЭРДЭ	
7. Е'тибар тәбиәти тәсвир едир	30
8. Сәһнә (Гәрәнфил вә Е'тибар)	35
9. Надинин кәлиши	41
10. Сәһнә (Гызылкүл, Дүрданә вә Надир)	42
11. Е'тибарын аријасы	47
12. Дүрданәнин маһнысы	51
13. Гәрәнфил илә Азајын дуети	56
ҮЧҮНЧҮ ПЭРДЭ	
1-чи шәкил	
14. Кириш	61
15. Надинин шикајәти	62
16. Азај илә Гәрәнфилин дуети	65
17. Гәрәнфил илә Азајын маһнысы	71
2-чи шәкил	
18. Кириш	74
19. Гызылкүлүн лајлајы	75
20. Надинин кәлиши	79
21. Гызылкүлүн аријасы. «Баһар нәғмәси»	80
22. Јуху сәһнәси	84
23. Сәһнә (алмазын тапылмасы)	86
24. Финал	88
Әлавә	
Мусигили комедијанын либреттосу	91

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
1. Увертюра	7
ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ	
2. Песня и танец	10
3. Дуэт Азая и Гаранфил	14
4. Вальс Гаранфил	19
5. Ария Этибара	23
6. Жалоба Надира	27
ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ	
7. Этибар описывает природу	30
8. Сцена (Гаранфил и Этибар)	35
9. Выход Надира	41
10. Сцена (Гызылгюль, Дурдане и Надир)	42
11. Ария Этибара	47
12. Песня Дурдане	51
13. Дуэт Гаранфил и Азая	56
ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ	
1-я картина	
14. Вступление	61
15. Жалоба Надира	62
16. Дуэт Азая и Гаранфил	65
17. Песня Гаранфил и Азая	71
2-я картина	
18. Вступление	74
19. Колыбельная Гызылгюль	75
20. Выход Надира	79
21. Ария Гызылгюль. «Весенняя песня»	80
22. Сцена сновидения	84
23. Сцена (находят алмаз)	86
24. Финал	88
Приложение	
Либретто музыкальной комедии	101

Редактору *Р. Рәһимова*. Рәссамы *С. Әлијев*. Бәдди редактору *В. Сејтин*. Техники редактору *С. Әһмәдов*. Корректору *М. һачыјева*.
Җыгылмага верилмиш 14/II-1969-чу ил. Чапа имзаланмиш 3/VI-1972-чи ил. Кағыз форматы 60×90¹/₂. Кағыз № 1, чап вәреги 14. Учет нәшр.
вәреги 14. Сифариш № 183. Тиражи 400. Гижәти 2 ман. 64 гәп.

Азәрбајҗан ССР Назирләр Советинин Дөвләт Нәшријат, Полиграфија вә Китаб Тичарәти Комитәсинин

Азәрбајҗан Дөвләт Нәшријаты. Бақы. һүсү һачыјев күчәси, № 4.

25 Бақы комиссары адына мәтбәә. Әли Бајрамов күчәси, № 3.